

Fondator:

Mitropolitul
ANDREI
ŞAGUNA

1853

Telegraful Român

FOAIE EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

Anul 141

SIBIU

15 august
şi
1 septembrie

Nr. 31—34

1994

„ÎNTRU ADORMIRE LUMEA NU AI PĂRĂSIT...”

An de an, urmând firul unei tradiții creștine aproape bimilenare, Biserica Ortodoxă ca și cea Romano-Catolică prăznuiește Sărbătoarea Adormirii Maicii Domnului sau Sfânta Marie Mare.

Această zi deosebită, închinată Sfintei Fecioare Maria, Maica Domnului și Maica Bisericii adună pe toți fiii ei duhovnicești în jurul sfintelor altare ca să o însoțim cu cântări și rugăciuni de aleasă frumusețe, în drumul ei spre slava cerească a Fiului Său pe aceea ce s-a învrednicit a fi Maica lui Hristos Dumnezeu.

Creștinii se pregătesc așa cum se cuvine pentru acest mare praznic, prin nevoia unui post de două săptămâni și prin sânguina unei spovedanii credincioase și prin împărțirea de vrednicie cu Trupul și Sângele Mântuitorului, simțind astfel mai intens în viața lor ocrotirea și binecuvântarea Maicii Domnului.

Înnele bisericilor se întrec în această zi să preamărească pe „Împărăteasa cerului” și „nădejdea creștinilor”, pe „Stâlpu Bisericii cel necălătit”, pe „cămara cea împodobită a sufletelor sfinților” care a născut pe Acela care a ridicat păcatul lumii, pe „Sfântul Sfinților”, pe Hristos, Mântuitorul omului căzut în păcat și al întregii lumi.

Troparul Adormirii pune în evidență faptul că Fecioara Maria, cea care „întru naștere fecioria a păzit”, prin adormirea ei „cea fără de moarte”, „lumea nu a părăsit”, ci a rămas pe mai departe rugătoare pentru noi și pentru lume, întărindu-ne și mai mult în dragostea către Dumnezeu și către semenii ei înlesnindu-ne și nouă să trecem „de pe pământ la cer”. Prin trecerea ei dincolo, Sfânta Fecioară se mută la viață, ca una ce a fost prin excelență „Maica Vieții”, și care născându-l pe Hristos a deschis tuturor „ușa Împărăției lui Dumnezeu”; de aceea pe drept cuvânt imnul acatist îi acordă epitetul de „Cheia Împărăției lui Hristos”.

Dacă prin neascultarea de Dumnezeu a strămoșii noastre Eya a intrat păcatul în lume și prin păcat moartea, prin ascultarea Sf. Fecioare Maria la Buna-vestire, când a consimțit să devină Maica Izbăvitorului (Luca 1, 38), a venit în lume iertarea, Viața cea nouă și adevărată, fericită și veșnică. De aceea Sf. Părinte o numesc pe Maria „A doua Evă”, mama celor vii renăscuți prin „apă și prin Duh” în Împărăția lui Dumnezeu.

De la peștera umilă a Betleemului și până la Crucea de pe Dealul Căpâlnii, Sf. Fecioară Maria l-a însoțit pe Fiul ei pe toate drumurile Țării Sfinte, luând parte la

toate durerile și bunurile oamenilor începând cu prima minune a Fiului ei, făcută de altfel la rugămintea ei, la nunta din Cana Galileii, când apa a fost prefăcută în vin.

Cu acest prilej Sf. Fecioară Maria a rostit cuvintele simbol adreseate celor ce slujeau atunci și peste veacuri, și tuturor creștinilor: „Faceți tot ce vă va spune EL”. Acesta este Testamentul Maicii Domnului pe care ni l-a lăsat nouă: să ascultăm de Fiul Său și să împlinim Voia Lui ca să dobândim mântuirea, scopul vieții noastre pe pământ.

În timpul răstignirii Mântuitorului, prin inima Maicii Domnului a trecut sabia durerii, după cum proclamează bătrânul Simeon cu prilejul prezentării la Templu (Luca 2, 35). Văzând-o lângă Cruce, Mântuitorul a încredințat-o purtării de grijă a Sf. Ioan Evanghelistul (Ioan 19, 26—27), deoarece dânsa nu avea pe nimeni mai apropiat să o sprijine și să o ajute în viață.

Cuvintele prin care Iisus o încredințează ucenicului său iubit

„Fiule, iată mama ta” și „iată Fiul tău”, se pot înțelege și în chip duhovnicesc ca toți creștinii, fiii ai Bisericii suntem fiii duhovnicești ai Maicii Domnului, iar Maica Domnului este aceea care ne ocrotește și ne iubeste — ca o mamă cu rugăciunile Sale.

Plină de bucurie a fost inima Sf. Fecioare în ziua Învierii Fiului lui Dumnezeu prin care aceasta a biruit moartea, apoi la Înălțarea lui la cer și la Pogorârea Sf. Duh în ziua Cincizecimii.

De atunci Maica Domnului a rămas în mijlocul credincioșilor și a apostolilor „petrecând în post și rugăciune” în mijlocul lor (Fapte 1, 14), fiind preacinstită de toți căci vedem în chipul ei chipul Mântuitorului Hristos.

Sf. Fecioară Maria s-a mutat la cele veșnice în satul Ghetsimani, lângă Ierusalim.

Tradiția Bisericii spune că Apostolii au fost aduși în jurul sicriului ei în chip minunat, iar Fiul Său

(Continuare în pag. a 2-a)
Arhidiacon Dumitru Bălțat

NU SUNTEM SINGURI „TATĂL NOSTRU” * (II)

Și acum voi mai face o afirmație simplă, dar exactă. Ca să nu crezi, îți trebuie mai multă știință decât ca să crezi. Cei care nu știu formula apei (asta o spun eu mereu când am ocazia), dar știu că nu există Dumnezeu, sunt ori niște glumeți de geniu, ori niște maeștri ai sărăciei cu duhul, în sensul în care aceasta descrie simplitatea, dar nu aceea datorată curățeniei sufletești, ci o anumită subdezvoltare la nivelul capului Dv. vă amintiți toți de „marii oameni de știință” ai regimului trecut, care veneau prin întreprinderi, pe la școli, să facă demonstrații că nu există Dumnezeu, așa-ziiși propagandiști atești. Ce mari oameni de știință erau! Dar știau că nu există Dumnezeu. Erau dintre aceia care nu știau nici formula apei. Nimic nu le dădea dreptul să facă afirmațiile pe care le făceau. Psalmistul are expresii chiar mai tari decât ale mele în privința aceasta, și psalmistul David, prorocul, a fost un om de geniu, dincolo de harul pe care i l-a dat Dumnezeu. El spune direct: „Zis-a cel nebun în inima sa, nu este Dumnezeu!” Citiți Psaltirea și vă veți da seama ce fel de om, ce fel de gândire, ce fel de simțire a putut avea psalmistul. Câtă înălțime de gând! Câtă sensibilitate! Ce mare gânditor! Ce mare poet, eseist, profet și vizionar! Ei bine, el îndrăznește această afirmație tare: „nu-mai cel nebun poate zice că nu este Dumnezeu!” Noi să fim mai blânzi. Dar să observăm totuși că nici nebulul psalmistului nu îndrăznește s-o spună cu voce tare. O spunea „în inimă”. Zis-a cel nebun „în inimă sa”. N-o spunea cu voce tare. Era un nebun prevăzător. Era mai decent decât ateii vremurilor noastre, sau decât foștii propagandiști atești de care am pomenit.

Dar să nu credem că doar cei care nu știu formula apei sunt lipsiți de orice temei, când spun că nu există Dumnezeu. Chiar și cei care au ajuns să determine acel Big-Bang, deci acea explozie originară, și să determine că la sfârșit va fi un Big Crash, adică o mare explozie distrugătoare care, va face ca marele univers care s-a născut din particula originară, la sfârșit să suporte un proces invers. Universul tot se va aduna din nou într-o particulă infinitesimală, și totul va dispărea din nou, în neantul din care, tot incognito, a și apărut. Dar vă spun eu: e pură imaginație. Nimeni n-a putut demonstra aceste lucruri. Nu sunt demonstrabile, nu sunt observabile, așa încât sunt doar formule teoretice de încercare de ieșire din încurcătură. Sunt și acești oameni cu imaginație, deși sunt oameni mari de știință, pe aceeași treaptă, finalmente, cu cel care nu știe formula apei, dacă ajung la formula: nu este Dumnezeu! Ba chiar mai jos decât el, pentru că el, savanții, știu că nu se poate ști până la măsura de a nu crede. Savanții știu acest lucru. Ei au mai degrabă temeiuri să facă salturi în credință și, cei mai mari și cei mai onesti dintre ei, fac acest salt în credință. Altfel, dacă nu îndrăznesc acest salt în credință, totul e dezolare și singurătate eternă, într-un univers rece și absurd, într-un univers fără sens, în care ne mulțumim să fim ca niște mărgele care, printr-un hocus-pocus apar și dispar, și nu știm ce mâini le joacă și din ce buzunare fac să apară, și în ce buzunare dispar. Dezolarea aceasta e cea mai adâncă și cea din urmă, pentru

(Continuare în pag. a 2-a)

† ANTONIE
Mitropolitul Ardealului

* Conferință ținută în Casa Sindicatelor din Alba Iulia în fața tineretului ortodox, în seara de 31 martie 1994.

„Doamne, ajută!” - în perspectiva începutului de nou an școlar

Oamenii, în general, acordă mare importanță începutului oricărei activități. Nu în zadar s-a încetățenit proverbul care spune că „un lucru bine început este pe jumătate făcut”. Intr-adevăr, când „ai pășit cu dreptul” în demararea unei acțiuni, adică ți-ai luat toate măsurile de prevedere pentru ca aceasta să ajungă la bun sfârșit, șansele atingerii țelului propus sunt foarte mari.

În conștiința noastră, stăruie însă convingerea că, pe lângă măsurile noastre de prevedere, pe lângă decizia noastră fermă de a realiza un gând, pe care îl avem, mai este absolut necesar ajutorul care ne vine de sus, de la Dumnezeu, desăvârșitorul tuturor năzuințelor omenesti.

Cât de frumos sesizează lucrul acesta psalmistul, care spune: „De n-ar zidi Domnul casa, în zadar s-ar osteni cei ce o zidesc și de n-ar păzi Domnul cetatea, în zadar ar priveghea cei ce o păzesc”.

Convinși de nevoia de ajutor dumnezeiesc în tot ceea ce facem bine (singur răul îl facem fără ajutorul lui Dumnezeu), pornim spre împlinirea planului propus cu succinta dar deosebit de expresiva rugăciune: „Doamne, ajută!”

Cu această implorare a ajutorului ceresc am înfruntat și vicisitudinile istoriei.

Când spunem „Doamne, ajută!” nu vrem să ne degrevăm de îndatoririle care ne stau în față și nici măcar a unei părți dintre ele. Suntem convinși că aceste îndatoriri ne revin în întregime și că trebuie să le împlinim, dar simțim nevoia de ocrotirea și ajutorul lui Dumnezeu, pentru că, pe drumul, de obicei foarte lung, pe care îl avem de parcurs, mai pot apărea și obstacole, dificultăți de multe feluri și chiar poticniri.

Rugăciunea: „Doamne, ajută!” este bine și imperios necesar să fie rostită mai ales la începutul de nou an școlar.

Atât dascălii, cât și școlarii au nevoie de ajutorul lui Dumnezeu.

În ce-i privește pe dascăli, ei îndeplinesc una dintre cele mai grele și mai pline de răspundere îndatoriri. Spre a se putea achita onorabil de obligațiile lor au nevoie de sănătate, de putere, de înțelepciune, de multă răbdare și mai presus de toate de dragoste de copii și de nobila lor misiune. Toate acestea vin de la Dumnezeu.

Școlarii, la rândul lor, au și ei nevoie de acest ajutor ceresc. Munca de inițiere în tainele cărții, de dobândire a cunoștințelor folosite este anevoioasă și presupune stăruință, curiozitate, hărnicie. Pe lângă zestrea lor nativă, concretizată în inteligență și perspicacitate este nevoie de lumina harului lui Dumnezeu.

Foarte interesant că în septembrie avem nu numai începutul anului școlar, dar și începutul anului bisericesc. Să fie oare o legătură între aceste două începuturi?

Tradiția de începere a anului liturgic în septembrie au moștenit-o

creștinii de la vechii evrei. Aceștia credeau că Dumnezeu a pus început operii de creare a lumii în septembrie. Desigur că au fost influențați în credința lor de realitățile și fenomenele care se petrec în natură. În septembrie semințele de grâne se așază în brazdă spre germinare și o nouă rodire.

Școala este un ogor care se lucrează, se ară, se seamănă, se plivește și se seceră neconștient. Ea reprezintă o lume al cărui început se pornește iară și iară, în fiecare septembrie. Este lumea mică, microcosmosul, care stă la temelia lumii

mari, a macrocosmosului, a societății umane, în general. Din școală, societatea se alimentează mereu cu noi forțe și noi slujitori.

Să facă bunul Dumnezeu ca și acest început de an școlar să fie spre zidire și dreaptă plămădire a caracterelor, spre cultivarea și luminarea minților, spre întărirea și oțelirea voințelor.

Pentru aceasta, să spunem și să strigăm din adâncul sufletului: „Doamne, ajută! Doamne, luminează! Doamne, binecuvântează!”

Pr. prof. Dumitru Abrudan

CONSTANTIN BRÂNCOVEANU ȘI MĂNĂSTIREA COZIA

Motto: „... osândit să nu facă politica armelor, el a făcut marea politică a culturii, cea mai mare.”
N. Iorga (7)

Pe plan european confluența secolelor al XVII-lea și al XVIII-lea reprezintă o perioadă de intense frământări politice, militare și diplomatice, generate de multiple interese ale marilor puteri — Imperiul Habsburgic, Imperiul Țarist, Imperiul Otoman, Franța, Polonia și, nu rareori, de orgoliile iluștrilor lor conducători: Leopold I, Petru cel Mare, Ludovic al XIV-lea, Jan Sobieski.

Aflați în zona de interferență a acestor interese, țărilor române li s-a acordat o deosebită atenție de către cei trei mari vecini, și nu numai, bucurându-se totodată de prezența, în fruntea lor, a unor domnitori luminați, pricepuți în a mânui atât spada, cât și cuvântul.

Astfel, la tronul Țării Românești, după cei zece ani de domnie ai lui Șerban Cantacuzino, a urmat nepotul său (de soră) Constantin Brâncoveanu, spirit cultivat, boier vechi cu rădăcini adânc înfipte în neamurile Basarabilor și Cantacuzinilor.

Cei 26 de ani de domnie ai lui Constantin Brâncoveanu au reprezentat o perioadă de puternică afirmare a culturii românești, perioadă în care se individualizează un veritabil stil de cultură — binecunoscutul stil brâncovenesc (6), născut „din împletirea formelor tradiționale cu elemente de proveniență occidentală și renascentiste” (Teodora Voinescu — 8).

Dintre caracteristicile stilului brâncovenesc se remarcă, înainte de toate, în arhitectură, pridvorul deschis (la biserică), cerdacul (la conacul boieresc), ori loggia și foisorul (în cazul palatului) — element structural autohton îmbogățit cu coloane de piatră în torsadă (6 până la 10 la număr), sinteză între arhitectura locală (prispă casei țărănești) și motivele barocului italian (2, 6, 8).

În sculptură pătrund motive persane și turcești dominate de elemente florale (trandafiri, garoafe, flori de acant, viță-de-vie cu struguri) și zoomorfe (dragoni pășari, șerpi) integrate într-un adevărat tezaur sculptural, întregit de elemente antropomorfe (sfinți, îngeri, heruvimi, serafimi) și de nelipsitul vultur cu crucea în cioc (stema brâncovenescă) sau vultur bicefal (stema cantacuzină).

Reprezentată de numeroase ansambluri murale și de icoane, pictura brâncovenescă se caracterizează printr-o marcantă tendință de laicizare, tendință exemplificată prin nenumăratele galerii de portrete (ale domnitorului și familiei sale, ale ispravnicilor și chiar ale sfinților). În portretistică remarcăm diminuarea ierarhismului și abandonarea portretului-efigie, inexpressiv, caracteristic picturii bizantine, și înlocuirea lui cu figuri pline de viață, deosebit de expresive, care redau cu fidelitate individualitatea și personalitatea modelului, fiind realizat astfel portretul psihologic (2, 4, 6). Viziunea realistă care se face simțită în pictura brâncovenescă este întregită, alături de prezența portretului psihologic, prin introducerea peisajului ca temă principală (6).

Rezultat al școlilor de pictură de la București și Huzeu, dominate de personalitățile renumite Părvu Mutu și respectiv, Constantinos, pictura brâncovenescă este caldă și luminoasă, dominată de un co-oric în care se remarcă aurul, roșul, albastrul și verdele, culori reunitе într-o expresivă armonie de tonuri și nuanțe (2, 6).

Această scurtă prezentare a culturii brâncovenesti nu poate fi încheiată fără a aminti, fie și numai în treacăt, bijuteriile ieșite din mâinile meșterilor argintari și aurari, ori de sub pana inspirată a lui Constantin Cantacuzino-Stolnicul, Radu Popescu, a Mitropolitului Antim Ivireanul, sau de sub teacurile tiparnițelor de la București, Râmnic, Govora, Târgoviște.

Cititorie voievodală și necropolă domnească, purtând amprenta artei medievale din veacul al XIV-lea, Mănăstirea Cozia a fost supusă, de-a lungul vremii, mai multor restaurări. Dar acțiunea de restaurare care a marcat cel mai mult complexul monastic este cea dintr-o perioadă anii 1704—1711 când domnitorul Constantin Brâncoveanu, Jupân Șerban Cantacuzino „bif vel paharnic”, Drăghici Cantacuzino-spătarul, dimpreună cu familiile și cu alți apropiați au refăcut întregul ansamblu (3, 9).

Biserica a suferit modificări atât ale elementelor de arhitectură cât și ale picturii. S-au adus modificări importante ferestrelor care au fost alungite în jos, menținându-li-se forma originală doar în partea superioară. Ancadramentele ferestrelor și cei al ușii sunt un adevărat tezaur sculptural îngemănând variate elemente,

(Continuare în pag. a 2-a)
Dr. George Mămlaru

Glasul Crucii care L-a purtat pe Mântuitorul spre Dumnezeu*

Cu toții ați fost răi, cu toții L-ați împuns
Pe Împăratul cel din Ceruri sun.
Numai saduchei L-au părât?
Numai fariseii L-au ocărat?
Numai călăii cuie-n trup i-au vârat?
Și prietenii L-au urât,
Petru însuși s-a lepădat,
Toți ucenicii bir cu fugiții au dat.

Rămas-am eu singură cu El sub al cerului cort
Pe brațele mele ca o maică să-L port,
Pe lemnul meu de chiparos
Intins în cele patru puncte cardinale
Eu singură să-L fiu tovarășă în clipele de jale.

Ah, cât m-a durut destinul meu de lemn,
Cât aș fi vrut să nu fiu mută, să-I arăt prin vreun semn
Că nu e părăsit, să pot să-mi frâng
brațele de lemn la piept să-L strâng,
să-I arăt că nu e singur, că prietenă și maică-I sunt
Îndureratul Sfânt
Eu crucea, eu canonul,
Eu lemnul mai mult ca omul.

Paul Sterian

* Din volumul: „Gândirea — Antologie literară”, Editura Dacia, Cluj Napoca, 1992, p. 141, coordonator: Emil Pinteau.

Nu suntem singuri

(Urmare din pag. 1)

că, dacă cineva rămâne în această dezolare, ea consfințește un non-sens etern.

Ei bine, din acest non-sens etern cu care omul, adevăratul om nu poate trăi, nu ne scoate decât **Tatăl nostru**.

Iisus n-a făcut demonstrații, nici deducții logice cum am încercat noi acum. Alta e lumea cu care dialogăm noi, decât lumea lui Iisus care era o lume credincioasă, în care nu existau îndoiele. De aceea noi trebuie, pentru epoca noastră, să facem și ceva mai mult, să facem și demonstrații la nevoie. Lumea vremii lui Iisus nu avea nevoie de demonstrații pentru că nu avea îndoiele că **Tatăl nostru** există. Avea îndoiele despre alte lucruri uneori chiar importante, de pildă despre puterea lui Dumnezeu, despre providența Lui în toată ziua și în tot ceasul, da, existau astfel de îndoiele, dar că există **Tatăl nostru**, știa toată lumea. Afară de nebuni, cum spunea Psalmistul. Și nu numai lumea ebraică știa, știa și lumea orientală, și cea grecească cu zeii ei, și cea romană cu aceiași sau alți zei.

Noi, de obicei, când zicem păgâni credem că aceia erau necredincioși. Nu. Aveau alte religii. Dar aveau religii, aveau zei care erau tot ființe spirituale. Aveau legi morale și răspundeau pentru fapte. Păgân înseamnă om de la țară. Pagus înseamnă sat. Paganul era omul care era la țară, dar era credincios. În întreaga lume deci, și orientală și cea grecească, și egipteană și romană, peste tot și întotdeauna ideea de Dumnezeu a fost prezentă, până și la cele mai înapoiate triburi rămase în urmă în Africa. Eu am fost acolo, am fost la astfel de triburi unde, dacă nu există credința curată, fermă, deschisă, luminată asupra lui **Tatăl nostru**, există credința în puterea de dincolo și în spirite. Au un cult al strămoșilor pe care-i cred nemuritori, vii, și-i îngroapă lângă casă, și le fac tot felul de pomeni.

Peste tot și întotdeauna ideea de **Tatăl nostru** a existat. Nu erau drept credincioși, în sensul în care vorbim noi astăzi despre Dumnezeu, dar credincioși erau. Mântuitorul a venit tocmai pentru ca să învețe lumea dreapta credință și sensurile ei cele mai curate, cele mai adevărate. Și, când a fost înțeles de ucenicii lui, după ce au înțeles cine e **Tatăl nostru**, au înțeles și că erau îndrumați să fie în legătură cu El. L-au întrebat ce să-i spună, cum să se roage? Și atunci Mântuitorul le-a spus rugăciunea **Tatăl nostru**.

Oprește Mântuitorul de la cercetare? Există în învățătura Sa acel pretins **crede și nu cerceta?** Nu. Și nu mai insist asupra acestui lucru. Ar fi multe de spus. El a spus dimpotrivă: **Cercetați**. Iar lui Toma i-a prezentat mâinile cu semnele cuielor și coasta cu urma suliței, zicându-i: **vino și vezi**. N-a oprit cercetarea. A vedea e a cerceta, a pune în mișcare observația, experiența, deducția și inducția, adică a face primul demers în cunoaștere, în știință. Dar până cercetezi nu rămâne între drumuri. Risti să rămâi acolo. Cercetarea e fără sfârșit. Până azi, de când e lumea n-a sfârșit-o nimeni! Dacă ar fi sfârșit-o, n-ar mai exista cercetare științifică astăzi.

Dar cercetarea presupune și cercetarea Sfintei Scripturi. Nu vei afla nimic despre înăuntru, stând afară. Lumea nu poate fi cunoscută pe dinafară, studiind-o pe buchele. Așa vei ajunge să nu vezi pădurea din cauza copacilor. Vrei să înțelegi ceva din Biserică, intră în Biserică, intră înăuntru. Dacă nu vei înțelege, poți ieși când vrei, dar intră. Poate că și se va părea că nu afli totul și vei fi dezamăgit, dar dacă vei afla un singur lucru va fi de ajuns. Dacă vei afla că există **Tatăl nostru**, și că e singura șansă, va fi destul.

Că mai rămân taine? Rămân. Și ce dacă rămân? Peștele cel mare, spune proverbul, înghite pe cel mic. Taina cea mare, înțeleasă, explică sau micșorează sau chiar anulează toate tainele mici. Și chiar dacă acestea rămân, cu acestea putem trăi. Dacă am înțeles taina cea mare că există **Tatăl nostru**, totul are sens și totul se explică, chiar dacă nu înțelegem totul. Știm că totul are explicație. Și acest lucru ne este de ajuns. Ba chiar e foarte bine ca unele taine să rămână. Ele dau măreție tainelor celor mari, lui **Tatăl nostru**. Fără acestea, însă, nu se poate trăi. Sau și mai rău. Fără acestea se trăiește mizerabil. Când l-ai descoperit pe **Tatăl nostru**, totul capătă sens. Și-atunci adresaarea către **Tatăl nostru** devine invocare, devine ca un fel de scară. Dumnezeu coboară și noi urcăm. Distanțele dispar. Dumnezeu nu mai este, cum credea un teolog protestant, Karl Barth, **Das Ganz Andere, Cu totul altceva**. Ceea ce noi nu putem înțelege, nu mai este un străin, la distanțe infinite de noi. Dumnezeu e **Tatăl nostru** și nu e nici plecat în călătorie, nici mort cum credeau unii teologi și filosofi apuseni, așa-ziii **teologi ai morții lui Dumnezeu**, de peste ocean, de prin anii '60, teologi a căror teologie a murit înainte de a muri ei, iar Dumnezeu e mai viu decât oricând. **Tatăl nostru** nu este vreo abstracție oarecare, cum îl vor unii filosofi, nu e „ceva”, „o forță”, ci este, cum

zicea un mare filosof și matematician, Pascal, Dumnezeu lui Avraam, al lui Iacob și al lui Isaac, cu care se stătea de vorbă, oare era și este persoană. Acest lucru este foarte important.

Părintele Profesor Stăniloae, cel mai mare teolog al vremurilor noastre, nu numai din România ci din întreaga Ortodoxie, accentua mereu pe ideea de Dumnezeu-Persoană. De aceea Mântuitorul ne-a învățat cum să vorbim cu Dumnezeu. Dacă n-ar fi persoană, dacă ar fi o abstracție, o „idee”, cum am mai vorbi cu El? Cum ne-am mai ruga unei abstracții? Dumnezeu este persoană. De aceea putem vorbi cu El cu cuvintele noastre, ca de la persoană la persoană. Mântuitorul ne-a dat cuvintele pe care le putem folosi în rugăciunea **Tatăl nostru**. Putem spune și alte cuvinte. Numai atunci când ucenicii au cerut să le dea un model de rugăciune, atunci Mântuitorul i-a învățat **Tatăl nostru**.

Spunem că această rugăciune e o scară, precum scara lui Iacob din Vechiul Testament, pe care urcau și coborau îngerii. Începând să urcăm noi pe scară, intrăm într-o stare cu totul deosebită. Un filosof german, Rudolf Otto, a numit starea aceasta „**intrarea în numinos**”, adică intrare în lumea de dincolo. Fenomen este lumea de aici, **numen** este lumea de dincolo. Odată cu intrarea aceasta trăim un sentiment cu totul deosebit, zicea el, de **mysterium tremendum**, ca o cutremurare tainică. Ne întâlnim cu Dumnezeu, după ce l-am recunoscut ca Tată. Ne întâlnim cu El într-o cutremurare tainică. Invocarea tainică trebuie neapărat făcută în această atmosferă de percepere și de asumare a tainei. De aceea spuneam mai înainte că taine trebuie să mai rămână.

În mod simbolic au rămas în Biserică cele **Șapte Taine** care sunt chintesența, reducerea la șapte a Tainei celei mari, că avem un Tată. Taina, dacă intri în ea, se asumă ușor. Dacă nu intri, sau o refuzi, sau vrei s-o desfaci, te dizolvă, rămâi în afara ei și nu mai știi nimic, și nu mai ești bun de nimic. Taina te ignoră dacă n-o recunoști. Te lasă, cum spune Sf. Pavel, la voia minții tale. Aceasta e cea mai mare pedeapsă a lui Dumnezeu, să te lase Dumnezeu la voia minții tale, să nu coopereze cu tine. Căci suntem și trebuie să fim, spune Sf. Pavel, **impresurăm lucrători, cooperatori cu Dumnezeu** (I Cor. cap. 3, vers. 9). Ei bine, cel mai mare dezastru e să nu mai coopereze Dumnezeu cu tine, să te lase la voia minții tale.

Învățându-ne rugăciunea **Tatăl nostru**, Iisus ne-a învățat că Tatăl ne asumă ca fii, ne asumă și pe noi precum îl are pe El ca Fiul. Adresându-ne Tatălui, ni-l asumăm și noi ca **Tatăl nostru**. Și nu zicem niciodată Tatăl meu. Cine s-a rugat vreodată zicând Tatăl meu? Totdeauna zicem **Tatăl nostru**, la plural — ne asumăm și noi oamenii, unii pe alții, reciproc ca frați. O spunem, iată, fără să știm, în momentul în care spunem **Tatăl nostru** al tuturor.

Vedeți câte înțelesuri putem scoate din două cuvinte? Acestea și mai mult decât acestea am putea spune despre **Tatăl nostru** în rugăciune, în invocare, în doxologie dar, mai presus de toate, **Tatăl nostru** este o mărturisire de credință. În clipa în care începem **Tatăl nostru**, începem o mărturisire de credință, facem o declarație de credință. Acest lucru, măcar acest lucru așa vrea să-l reținem, în legătură cu aceste două cuvinte, **Tatăl nostru**, anume că **nu suntem singuri**.

Iată concluzia cea mai evidentă care ni se impune, în momentul în care zicem **Tatăl nostru**. Nu mai suntem singuri. Avem un Tată. Dezolarea singurătății dispăre. Avem un sprijin. O nădejde. În termeni noștri lumesti, în momentele când suntem sub judecată, sub amenințarea singurătății, când totul pare pierdut, avem o **Curte de apel**. Când se rostesc asupra noastră pe pământ sentințe nedrepte, de pildă, atunci zicem: nu se poate să nu existe o dreptate. Până și necredincioșii, în momentul când li se face o nedreptate ireparabilă, zic și ei: nu se poate să nu existe o dreptate. Sau zicem că există un **Dumnezeu!** Adică o dreptate finală, negreșelnică.

Un singur lucru așa mai adăuga din cele multe care s-ar mai putea adăuga. Dacă îl mărturisim pe Dumnezeu și știm că vom merge în fața lui la Judecată, nu se poate să ne neglijăm viața veșnică, și să nu tragem nici o consecință din mărturisirea noastră, pentru a ne modela viața pe măsura mărturisirii.

Când ne rugăm pentru îndreptarea faptei întru împlinirea credinței, și **Tatăl nostru** cel din ceruri ne ajută.

Rugăciunea **Tatăl nostru** e rugăciunea tuturor creștinilor, de orice confesiune ar fi ei. E legătura care leagă confesiunile între ele. Când se rostește **Tatăl nostru**, toți se ridică în picioare. Sfântul Ciprian o numește „**rugăciune prietenească**”. Evident că e prietenească. E ca în familie. E intrarea în familia lui Dumnezeu. Într-o anumită intimitate. Și acest lucru ne dă curaj. Suntem sub ocrotirea mai marei familiei, Dumnezeui familiei cosmice. Și noi și cosmosul întreg încetăm de a mai fi ființe și realități răzlețite, singure, sălbătice, ca niște stihii în dezordine care, în cel mai fericit caz, s-ar putea manifesta doar într-un protest neputincios, stihinic, arbitrar, dacă nu s-ar descoperi sub protecția Tatălui.

Nu suntem singuri!

„Întru Adormire Sf. Liturghie — Marea Iubire (V) lumea nu ai părăsit”

(Urmare din pag. 1)

ia primit sfântul său suflet în lăcașurile pline de lumină ale sfinților, ca una care a fost împărăteasă a Cerurilor și Maică a Bisericii. Cu mare cinste i-a fost îngropat trupul său în mormânt dinaintea pregătit, înconjurat de apostoli și de creștinii, plâns de toți și învăluit în lumină cerească.

„Apostoli, de la margini adunându-vă în satul Gheisimani, îngropăți trupul meu, iar Tu, Fiul Meu, primește Duhul meu”, rostește Feocioara prin glasul imnografului creștin.

Mari și minunate sunt binefacerea și darurile Sf. Feocioara Maria, pentru toți aceia care, așa cum e tradiția milenară a Bisericii, „o cinstește, se închină ei și o cheamă într-ajutor prin sfinte rugăciuni”.

Dacă pe pământ ea a fost Maica Domnului în cer este Maica noastră „granică ajutoare”, iar din Maica Durerilor pe pământ a devenit Maica Mângâierilor în veci pentru „tot sufletul cel necăjit și intristat”.

Biserica creștină i-a acordat un cult de supravenerare, concretizat în ridicarea de biserici în numele ei, în rugăciuni de o frumusețe negrăită și de Sărbători închinată ei în cursul anului bisericesc.

Icoana ei cu pruncul Iisus în brațe împodobește pretutindeni Sfintele Biserici și Altare și fiecare casă de creștin.

Nu există slujbă bisericească în care să nu fie chemată în ajutor Maica Domnului, și aceasta pentru că ea se găsește în cea mai intimă apropiere cu Fiul Său, Mântuitorul lumii căruia îi aduce toate gândurile bune și toate rugăciunile credincioșilor și ea însăși se roagă pentru noi și pentru lume.

Rugăciunile către Sf. Feocioara sunt aducătoare de mult ajutor, folos și mângâiere. Câte mame au îngenuchiat cu credință și cu nădejde în fața icoanei Preacuratei rugându-se pentru copiii lor și au aflat milă și ajutor.

Câte soții au găsit liniștea căminului lor prin rugăciune fierbinte către Maica Domnului.

Câte fecioare și câte văduve au primit în necazurile lor mângâiere din partea Maicii Domnului.

Câte boli au fost vindecate, câte necazuri s-au stins, câte bucurii s-au născut, câte suferințe s-au îndreptat datorită rugăciunilor către Maica Domnului cuprinse în Acatistele și Paraclisele închinată de Biserică ei.

La Prăznicul Adormirii Maicii Domnului cea care s-a mutat din moarte la viață și de pe pământ la cer să ne plecăm genunchii înaintea Sfintei ei icoane și cu o rugăm pe ea care este „mai cinstită decât heruvimii și mai preamărită fără de asemănare decât serafimii” să ne aperse de unelțirea oamenilor răi dăruindu-ne nouă celor ce o cinștim viață pașnică, mântuire și toate darurile cerești ale Fiului Său.

Sfântă Feocioara Marie, Maica lui Dumnezeu roagă-te în veci pentru noi și pentru poporul nostru românesc.

Constantin Brâncoveanu și Mănăstirea Cozia

(Urmare din pag. 1)

de la rozete până la flori de acant, viță-de-ve cu struguri, șerpi, trandafiri (3, 8).

Între 1704—1705 Preda zugrăvul împreună cu fiii săi Ianache, Sima și Mihai refac pictura din naos și altar. Figurile pline de viață ale sfinților, cu ochi care privesc blajin și melancolic, siluetele prelungi bogat înveșmântate, echilibrul compozițional și coloritul sobru „concură la închegarea unui ansamblu mural de solemnă maiestate” (5, 8, 9).

În naos, pe peretele vestic, apar portretele ctitorilor și restauratorilor. În dreapta ușii care permite accesul din pronaos în naos este tabloul votiv care înfățișează pe Mircea cel Bătrân și pe fiul său Mihail purtând pe brate biserica pe care o oferă Sfintei Feocioare. Cei doi, având pe cap coroană aurită bogat împodobită cu pietre prețioase, sunt îmbrăcați în costume de epocă ce poartă amprenta modei occidentale, remarcăm prezența, pe genunchiul drept al domnitorului, a vulturului bicfal (12). Biserica este prezentată așa cum arăta pe vremea lui Mircea: fără pridvor.

Pe peretele din stânga ușii ce face trecerea spre naos este zugrăvită familia Cantacuzinilor: Drăghici, Păuna, Șerban, Adriana, Maria și un copil. Bărbații, solemnii, apar luxos îmbrăcați în mantii de canavă și camocat roșii și albastre, cu dulame viu colorate, având în țeștura lor desene de aur și argint, cu brăuri de mătase înflorate cu fir; bordura caftanului, tivită cu blană de căcom, este strânsă în jurul gâtului formând ea însăși un guler. Femeile sunt înfățișate în sucne scumpe de taftă, în feregele și caftane de canavă; pe cap și pe umeri sunt înfășurate cu velitoare străvezii de cel mai fin sovon, prinse cu ace, împodobind capul călugărește, pe sub bărbie și formând un col elegant; în jurul gâtului, răscuite în multe șiruri, au bogate salbe de perle, iar în picioare poartă ciubote galbene (1).

Tot în biserică remarcăm cele două candelabre de

care atârnă oă de struț, pe crucea celui din naos fiind săpăta inscripția: „Martin Margra în Niren-Berg, anno 1691”, precum și pisană zugrăvită în naos, care menționează numele pictorilor (9).

Bisericii i-a fost adăugat, de către paharnicul Șerban Cantacuzino, pridvorul deschis, cu arcade simple, largi, sprijinite pe coane de piatră în torsală, cu capiteluri în frunză de acant, acoperit de o calotă sferică și două semicupole mai joase (3, 8). Pridvorul este pictat între anii 1707—1708 de către zugravii Andrei, Constantin și George (9). Pe peretele bisericii este zugrăvită „Judecata de Apoi”. De tradiție atonită, această temă „dobândește prin simplitatea ordonării și prin localizarea conținutului său moralizator, caracterul unui prototip care va dăinui până la sfârșitul veacului al XVIII-lea”. (Virgil Vătășianu — 11). Pictura cupolei, prin extraordinara putere de expresie a figurilor, prin introducerea lăutarilor, a instrumentelor populare locale și a horei demonstrează cu prisosință maniera realistă și tendința de lăicizare a scenelor biblice care caracterizează pictura religioasă din epoca brâncovenească (6).

Tot din timpul domniei lui Constantin Brâncoveanu datează vechile chilii, cele cinci camere domnești bolte situate pe laturile de nord și sud ale incintei, cele patru cerdacuri (două la nord și două la sud) și bucătăria „veche”, cu boltă conică, două cilindric și vatră întinsă (3, 9).

De la 1710 datează paraclisul de NE cu hramul „Dumnicia tuturor sfinților”, ctitorie a Arhimandritului Ioan de Hurezi, omul de încredere și duhovnicul lui Constantin Brâncoveanu. La 10 iunie 1710 ctitorul scria că a făcut „paraclisul cu zugrăvea,ă, tâmplă, policală, jețuri, pardoseală, policandru”, cele două camere bol-

tite și foisorul și a donat bisericii paraclisului cărți, o-dăjlii, „o cruce de argint poleită cu aur și cu smalt”, potir, dveră, lingură de argint, masă de prestol ș.a. (9, 10). Interiorul mai păstrează o parte din pictura brâncovenească și portretele ctitoricești pictate pe peretele vestic: portretul lui Mircea cel Bătrân, al lui „Constantin B. Basarab Voievod”, al Mitropolitului Antim Ivireanul, al lui Damaschin, Episcopul Râmnicului și portretul lui Ioan Eghemenul Cozianul (9).

Sub un foisor, în corpul camerelor dinspre nord, se află Fântâna lui Neagoe Basarab (1517), acoperită de o boltă ce se sprijină, la sud, pe doi stâlpi de piatră cu capiteluri, fiecare având sculpturi diferite, iar înspre nord pe două console dintre care una reprezintă un leu încovoiat (din cauza greutatei balconului pe care îl ține în spate) — ansamblu sculptural realizat în stil brâncoveneș cu influențe florentine (3).

Iată, așadar, o altă față a Coziei — aceea de tezaur de artă brâncovenească. Un tezaur a cărui bogăție confirmă spusele lui Henry Facillon, potrivit cărora „mai ales sub Constantin Brâncoveanu (...) arta (...) reflectă un fast imperial” (8). Fastul de la curtea unui principe a cărui gândire și putere de înțelegere i-au permis să se ridice la înălțimea rangului iustrilor săi contemporani, convins fiind că „în lipsa acțiunilor strălucite ale războiului nimic nu marchează mai mult grandore și spiritul principiilor decât construcțiile, căci ele vorbesc posterității și opresc cu respect ochii popoarelor” (Ludovic al XIV-lea, Corespondență — 6).

BIBLIOGRAFIE

1. Alexianu Alexandru-Mode și veșminte din trecut, vol. 1, Editura Meridiane, București, pag. 422—424.

2. Columbeanu S., Valentin Radu-Constantin Brâncoveanu și epoca sa, Editura Științifică, București 1967, pag. 60, 64, 65.

3. Davidesco M. — Le Monastère de Cozia, 2e édition, Editura Meridiane, București 1963.

4. Drăguț Vasile — Dicționar enciclopedic de artă medievală românească, Editura Științifică și Enciclopedică, București 1976.

5. Drăguț Vasile — Arta românească, vol. 1, Editura Meridiane, București 1982, pag. 457—458.

6. Ionescu Ștefan — Epoca Brâncovenească, Editura Dacia Cluj-Napoca, 1981, pag. 195, 197, 198, 199, 210, 211, 216, 219, 232, 235, 236.

7. Iorga Nicolae — Pentru comemorarea unui mucenic al nației, în „Viața și faptele domnului Țării Românești Costandin Vodă Brâncoveanu” scrisă de Diaconul Nicu ae M. Popescu de la Biserica Cotroceni, București, Tipografia Cărilor Bisericești, 1914, pag. 35.

8. Popescu Florentin — Ctitorii brâncovenești, Editura Sport-Turism, București 1976, pag. 39, 43, 45, 46.

9. Arhimandrit Gamaliil Vaida — Mănăstirea Cozia, editată de Sf. Mănăstire Cozia, 1977, pag. 34—36 și urm.

10. Arhimandrit Gamaliil Vaida — Mănăstirea Cozia, vestita ctitorie a lui Mircea Voievod cel Mare — 600 ani de existență, Editura Episcopiei Râmnicului și Argeșului, Rm. Vâlcea, 1976, pag. 46.

11. Vătășianu și colab. — Istoria Artelor Plastice în România, vol. 11, Editura Meridiane, București 1970, pag. 69—70.

12. Theodorescu Răzvan — Itinerarii medievale, Ed. Meridiane, Buc. 1979.

Pr. Nichifor Todor

Sinteză demonologică*

Invățătura despre demoni (demonologia) se întemeiază pe activitatea taumaturgică a Domnului Iisus Hristos. Denumirea ingerilor răi, căzuți, după revolta lor, sub conducerea lui Lucifer, este variată: demon (daimon), satana și Belzebut (în sf. Scriptură), Sarsail (bogomilic), Scaraoșchi (Iscariot, referindu-se la trădătorul Iuda), Avizuha, Michidută, Cornă (folcloric) și dracol (de la dracon-lragon etc.), localizați în Iad, Hades, infern, tartar, șeol, gheena etc. Domnul Iisus a fost ispitit de demon; El a scos demonii din cei care erau stăpâniți de demoni și tot El ne-a arătat calea de demonizare și de înrăutățire a oamenilor și complexitatea psihosomatică a acestei stări (Matei IX, 23; XII, 27).

Contactul Domnului cu demonul arată și adevăratele demonice: foamă și nestăpânirea mâncării și a băuturii, din care poruce lacomia, beția și pofta de avarie; slava de a stăpâni pe alții, deci puterea de toate felurile, mărirea cu toate cele legate de ele (Matei IV, 1—9). Domnul Iisus Hristos dezvăluie înrăutățirea prin demonizare a omului (Matei XII, 41—45): „Când duhul necurat a ieșit din om, umblă prin locuri fără apă, căutând odihnă și nu găsește. Atunci, zice: Mă voi întoarce la casa mea de unde am ieșit, și venind, o află goală, măturată și împodobită. Atunci, se duce și ia cu sine alte șapte duhuri mai rele decât el și intrând sălășluiește aici și se facele din urmă ale omului. Acela mai rele decât cele dintâi. În răutățirea acelu om devine, astfel, de opt ori mai mare, adunând toate răutățile celor opt duhuri rele, care sălășluiesc în el.”

Cele ce sunt preferate de demoni poartă chipurile lor, antiumane și subumane, căci Scripturile se referă în repetate rânduri la: ucideri, desfrânare, furt și tâlhărie, jaf la drumul mare, aspirarea a propelului prin cuvinte și fapte. Vorbind cu demonii din tinutul Gadarenilor, ei sunt exorcițați și trimiși, după voia lor, într-o turmă de porci (Matei V, 8—9), căci numele lor era „legiune, fiind mulți”. Pe aceste temiuri s-au formulat și exorcismele sfântului Vasile cel Mare, care a precizat condițiile activității de exorcizare, care sunt extreme de aspre pentru exorcizatori. Aceștia trebuie să se pregătească pentru lupta duhovnicească. De-

monii sunt mărginiți, deși sunt spirite (duhuri); ei nu pot fi principalizați, cum se mai întâmplă. N-au puteri absolute în răutatea lor, ei nu cunosc gândurile omului și pot fi înfrânți prin post și rugăciune, împreună cu acțiunea paracletică a Duhului Sfânt.

Pregătirea luptei cu demonii trebuie făcută cu mare atenție de oamenii îmbunătățiți, care trebuie să înfrângă puterile întinerului, fără a se lăsa învinși și robiți, ceea ce s-ar putea întâmpla într-un caz de înclătare cu răul, fără o experiență duhovnicească și o ignorare a primejdiei. Precizăm aceste aspecte demonologice (satanice), fiindcă se manifestă cu ușurință tot felul de exorcizatori și prooroci mincinoși, de care Domnul Iisus a spus să ne ferim (Matei XXIV, 5—11). Adevărații exorcizatori nu folosesc tobe și trâmbițe, nici nu se manifestă în adunări publice, ca pretinși „bioenergetici”, răstălmăcind învățătura Domnului, care cerea discreție totală. Credincioșii adevărați nu umblă după minuni, ci-și văd cu dăruire și abnegație de lucrarea mântuirii lor subiective, punând accentul pe îmbunătățirea omului, care nu poate niciodată fi sfârșită, nici mărginită, calitativ și cantitativ, existențial, până la biruința asupra morții (Matei XXIV, 11; I Cor., XV, 55).

Exorcizatorii mincinoși nu fac deosebire între demonizați și bolnavi: schizofrenici, isterici, epileptici, somnambuli, demenți etc. Cei bolnavi trebuie ajutați și îngrijți, după posibilități, ca să se vindece, exact așa cum acționa și Domnul Iisus Hristos. El a făcut o distincție riguroasă între cei stăpâniți de duhuri necurate, pe care-i exorciza și cei bolnavi: paralizici, orbi, caneroși, epileptici etc., pe care-i vindeca, atât și ucenicii trimiși în misiune. Despre bolnavi, Domnul spunea că au nevoie de doctor, iar nu de exorcisme sau influențe bioenergetice. Intemeindu-ne, astfel pe învățătura Domnului nostru Iisus Hristos și experimentând-o în practica noastră duhovnicească, nu vom face greșeli, nici nu ne vom da în spectacol, așa cum se întâmplă în ultima vreme cu unii „Hristoși mincinoși”.

Prot. Prof. univ. Dr. Petru Rezuș

* Fragment din: *Petru Rezuș, Dogmatica specială. Vol. IV* (în manuscris).

Sfânta Liturghie — Marea iubire

(Urmare din pag. a 2-a)

belșugarea roadelor pământului și pentru vremuri cu pace. Noi știm că „De la El și prin El și întrul El sunt toate” (Ro. XI, 36). Și cum existența noastră, „pâinea noastră cea spre o ființă” (Mt. VI, 11) e condiționată de purtarea de grijă a lui Dumnezeu, e bine ca în aceste momente de rugăciune, să nu se uite că „toată darea cea bună și tot darul desăvârșit de sus este, pogorându-se de la Părintele luminilor...” (Iac. I, 17). Și nu numai pentru noi oamenii, ci grija Bisericii cuprinde toată făptura și podoaba creației, știind Doamne, că „toate câte Tine așteaptă să le dai lor hrană la bună vreme...” (Ps. 103, 28). Cu alte cuvinte, nu se uită că „universul întreg este chemat să intre în Biserica, să devină Biserica a lui Hristos, pentru a fi prefăcut, după sfârșitul veacurilor, în veșnică Împărăție a lui Dumnezeu.” (Vladimir Lossky: Teologia Mistică a Bisericii de Răsărit. Trad. de Pr. Vasile Răduică. Edit. Anastasia, pg. 140), și când totul va fi „cer nou și pământ nou” (Apc. XXI, 1), spre slava lui Dumnezeu.

Nu se uită a cere milă și pentru cei ce călătoresc pe uscat, pe ape și prin aer, pentru cei bolnavi, pentru cei ce se ostensec, pentru cei robiți (imțimțiiți) și pentru mântuirea lor, totul ca un suspin al unei mame grijulii pentru toți fiii săi. Ori, Biserica este expresia concentrată a marelui cosmos, în care ordinea creaturală se odihnește sub brațele deschise și ocrotitoare ale Ziditorului Dumnezeu. Credinciosul trebuie să fie mereu conștient de această promie divină!

Intorcându-se spre cei de față, preotul îndeamnă: pentru ca să fim izbăviți noi de tot necazul, mânia, primejdia și nevoia, apără, mănuiește, miluiește și ne păzește pe noi, Dumnezeu, cu darul Tău. Mântuitorul a avertizat pe ucenicii Săi, zicând: „În lume necazuri veți avea; dar îndrăzniți. Eu am biruit lumea” (In. XVI, 33). Cu ajutorul lui Dumnezeu, cerut cu stăruință, în Sfânta Liturghie, credincioșii se întăresc în convingerea că mila dumnezească îi va întări și apăra, pentru că „prin ceea ce a pătimit, fiind El însuși ispitit, poate și celor ce se ispitesc să le ajute” (Evr. II, 18). Iisus, Fiul lui Dumnezeu, ne cunoaște și ne știe nepunțile!

Șirul acestor rugăciuni începătoare se încheie cu nelipsita atenție pentru pomenirea Maicii Domnului, zicând: *Pe prea Sfânta, preacuvata, preabinecuvântata de Dumnezeu Născătoare și pururea Fecioară Maria, cu toți sfinții pomenind-o, pe noi înșine și unii pe alții și toată viața noastră lui Hristos Dumnezeu, să o dăm.*

Și, într-adevăr, nu există slujbă bisericească, în care să nu fie pomenită, de nenumărate ori, aceea care pentru neamul omenesc este mijlocitoarea mântuirii, Maica Domnului, Fecioara Maria! „Sfântul Grigorie Palama, în omiliile sale mariale, vrea să vadă în Maica lui Dumnezeu, o persoană creată care întrunește într-ânsa toate desăvârșirile create și necreate, realizarea absolută a frumuseților creației... Ea mijlocoste bucuriile veșnice. Prin ea primește harul oamenilor și ingerilor. Nici un dar nu este primit în Biserica fără asistenta Maicii lui Dumnezeu, începătoare Bisericii slavite” (Vladimir Lossky: Op. cit. pg. 223—224). De aceea, mereu, Biserica i se adresează și în innoția sacramentală, asociind la mila lui Dumnezeu, și miostivirea Maicii Domnului: „Ușa milostivirii deschide-o nouă binecuvântată Născătoare de Dumnezeu Fecioară, ca să ne pîmîm cei ce nădăluim întru tine, ci să ne mîntuim prin tine din nevoi, că tu ești mîntuirea neamului creștinesc” (Aghiazmatar, București 1950, pg. 6).

După aceste încredințări pe care ni le facem, rămâne hotărârea nezdruncinată ca „noi și unii pe alții”, într-o unitate de sufler, de iertare și de iubire, să ne predăm toată viața noastră lui Hristos Dumnezeu, ce făgăduință sublimă! Ce renunțare la noi înșine, din dragoste pentru Hristos! Să nu o uităm! Cât de pătrunzător declara Sfântul Apostol Pavel într-o scrisoare a sa: „nu eu mai trăiesc, ci Hristos trăiește în mine” (Gal. II, 20). E suprema recunoștință, de-a răspunde la iubire, cu iubirea noastră și la Jertfa supremă, cu propriul și moalestul nostru sacrificiu. Aceasta se cere să fie vocația de primă și ultimă oră a fiecărui credincios și atunci, corul inilor predate Luminii și Iubirii celor sfințe, pot confirma, atașându-se cu încredere: „Tie, Doamnel! Tje, încredințăm roștul vieții noastre și pentru toate acestea, Tje, se cuvîne toată mărirea, cinstea și închinăciunea Tatălui și Fiului și Sfântului Duh, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin. Tie, Dumnezeu! Treimii, Dumnezeu! Iubirii și al Marii milostiviri.”

Acest primos de recunoștință își primește nimbul de frumusețe și sărbătoare, în taina liturgică, această jertfă euharistică, pentru care ne pregătim, ne predăm ieșind dintru ale noastre și venind în sfântul locaș al Iubirii — Biserica, pentru a mulțumi Domnului, pentru toate câte ne-a dat nouă.

Cererile adresate lui Dumnezeu nu sunt „zaruri aruncate”, ci sunt certitudini, sunt încredințări care se rînduiesc în Iubirea nesfârșită a lui Dumnezeu, Cel ce ne-a asigurat că: „Pe cel ce vine la Mine nu-l voi scoate afară” (In. I, 37).

Relații ale preoților ortodocși români cu ȚARA în deceniu VI al secolului al XIX-lea

— Din Arhiva Mitropoliei Ardealului —

Incontestabile și neîntrerupte de-a lungul secolelor, relațiile dintre români ce au trăit pe ambii versanți ai Carpaților impresionează și prin aceea că au cunoscut formele cele mai variate de manifestare. De fapt ele se regăseseră în toate momentele esențiale ale existenței (naștere, botez, căsătorie, moarte), în fenomene ce țin de spiritualitate (credință, instrucție, artă) și, firește, în unele specifice vieții cotidiene, materiale.

Nu este deci de mirare că, în cea mai importantă arhivă a comunității românești transilvane din epoca la care ne referim (deși mutilată prin genocidul cultural din martie 1849, când toate documentele și cărțile conzistoriului sibiian și ale lui Andrei Șaguna au fost arse de către generalul Bem) numeroase documente se referă — implicit sau explicit — la aceste relații.

Noi am reținut aici, din multitudinea lor, pe cele ce privesc legăturile bisericilor, ale preoților și ale familiilor lor cu „ȚARA”, prilejite de cununii, ori de oierit, de școală, ori de cătănie, chiar și de o originală... „diplomație” românească neoficială. Cele mai mult sunt cereri ale preoților pentru a primi „delegare” de trecere a Carpaților, în care se expune și motivația acestui gest, și provin din localități „de graniță”, din sudul Transilvaniei și curbură intracarpatică. Frevența și tonul lor dezvăluie o impresionantă notă de firească, ce provine dintr-o continuitate ce depășește, în ambele sensuri, limitele de timp impuse în titlu: ele sunt o secvență într-un film căruia nu-i cunoaștem începutul, iar „finalul” n-a existat, el prelucându-se, contopindu-se în alt „început”, care a fost Marea Adunare de la Alba Iulia. Dacă cele relevate de noi mai jos nu se pot substitui statisticilor și datelor cumulate, cunoscut sau necunoscut încă, au neândoios calitatea de a le completa, de a le „umaniza”, de a le investi cu o mai mare încălțurată de autenticitate, atunci când nu furnizează informații cu totul noi. Și, e tot mai evident, atât în istoriografia universală („Școala Analelor” dar și Loyd de Mause), cât și în cea românească (David Prodian), ca e preferabilă modalitatea de a scrie istoria oamenilor creatori de istorie, scoși din anonimul cifrelor și chemați să depună înșiși mărturie pentru viața lor. Să mai adăugăm că un caz particular nu e, aproape niciodată, atât de... particular, ci, în general, este reprezentativ pentru grupuri mari, uneori pentru colectivități întregi. Suprafețele au și adâncimi (de sensuri), iar clipele închid în ele veacuri!

Primul document se referă la tânărul Gh. Popovici din Râpa de Sus² care, numai cu un an înainte de Unirea Principatelor, dar într-o vreme în care se consumau evenimente deosebit de „fierbinți”, anterioare istoricului act din 1859, dorește „a putea călători în Moldova și Țara Românească pentru ca să-și câștige o iscusință mai mare despre acelea țări române (s.n.)” Andrei Șaguna îi dă aprobare de călătorie, îi susține în acest „voiaș”, considerând a fi un „studiu nou în a câștiga experiență”. Dar, îl avertizează episcopul, vădit interesat de destinul acestui tânăr și de aspirațiile sale, pentru a nu avea neplăceri din cauza „oastei”, să-și caute un loc de dascăl unde, ca să nu fie considerat „fără ocupație” și astfel să nu poată pleca, sau să nu poată rămâne mai multă vreme acolo.

Precizarea lui Andrei Șaguna nu e întâmplătoare. Importanța acestei chestiuni este evidențiată de o scrisoare ce vine de la preotul Ioan Micu din Poiana Mărului.³ Fiul acestuia era în România de cinci ani și totuși la casa preotului așteptau, de 15 zile, militari pentru arestarea tânărului.

Preotul Zaharia Gheorghe din Ludișor⁴ e nevoit să meargă în România căci și fiul său era căutat pentru aseltare „cu amara execuție”. Iar fiul răcitor peste munți nu se va întoarce în sat „până nu voi merge însuși (s'cl) după el, că într-altu chipu am mai cercetat și n-am putut să-l aflui” precizează părintele îndurerat, cerând voie să plece „în ȚARA”.

SFÂNTUL POLICARP

Este unul dintre importanții Părinți Apostolici, deci dintre cei care au cunoscut pe Sfinții Apostoli sau pe urmașii lor. Despre Sf. Policarp avem știți în primul rând din epistola Sfântului Ignatie al Antiohiei, care trimțându-i o scrisoare i se adresează: „... lui Policarp, episcopul Bisericii smirnenilor, dar, mai bine spus, celui care îl are episcop pe Dumnezeu Tatăl și pe Domnul nostru Iisus Hristos, multă bucurie”. O altă informație o avem chiar din epistola Sf. Policarp către Filipeni, de asemenea din martiriul Sf. Policarp, de la Sf. Irineu al Lugdunului, Tertulian, Eusebiu și Ieronim.

Data nașterii Sf. Policarp o aflăm după propria sa mărturisire, din anul muceniciei, care s-a petrecut la anul 156. Atunci Sf. Policarp mărturisise în fața proconsulului Asiei, Statius Quadratus, că îi slujește lui Iisus Hristos de 26 de ani și astfel aflăm că el s-a născut la anul 70. Părinții lui erau creștini și a fost botezat de mic, explicându-se astfel slujirea lui de 86 de an. Sf. Irineu l-a cunoscut personal pe Sf. Policarp și el ne spune că însuși vorbea de legăturile pe care le-a avut cu Sfântul Evanghelist Ioan și cu ceilalți ucenici, care au văzut pe Domnul. Tot Sf. Irineu ne spune că a fost așezat episcop al Smirnei de către Apostoli, iar după o tradiție a Bisericii din Smirna și după mărturia lui Tertulian, reiese faptul că el a fost hirotonit episcop de către Sfântul Evanghelist Ioan.

În timpul episcopatului a avut de luptat cu diferite erezii apărute în Biserica, printre care marcionii și ebionii.

Sf. Irineu scrie unii eretic, Florin, că își aduce aminte de toate amănuntul petrecerii sale în societatea Sfântului Policarp și că Sf. Policarp avea o mare orovre de erezii: „Căci îmi amintesc mai bine de cele ce am învățat în acel timp, decât de cele ce am învățat în curând, pentru că ceea ce am învățat în tinerețe se lipește mai tare de spirit și nu se uită niciodată. Păstrează amintirea locului unde obișnuia prea fericitul Policarp să țină discursuri, a modului cum intra acolo și ieșea, a prezenței sale, a felului său de viață și a înfățișării trupului său. Pot reproduce discursurile ce le rostete poporului, istorisirea convorbirilor ce le avusesc cu Ioan și cu ceilalți ce văzuseră pe Domnul și cele ce i le spusese răi despre învățătura și minunile lui Iisus Hristos. Spusele acestea concordă într-o parte cu ceea ce citim în Sfânta Scriptură, el fiind instruit de martorii oculari ai vieții Cuvântului. Dumnezeu mi-a acordat harul de a putea asculta aceste lucruri cu atenție extraordinară, de a nu le scrie pe hârtie, ci în inima mea și de a le repeta necontenit. Pot să vă asigur în fața lui Dumnezeu, că dacă acest prea fericit bătrân successor al Apostolilor ar fi auzit doctrina ce o propovăduiți, și-ar fi astupat urechile și ar fi strigat după obiceiul său: „Doamne, la ce vremei m-ai rezervat, ca să le sufăr acestea?” și ori de era în piciorare, ori șezând, ar fi fugit îndată. Ceea ce spun pot confirma prin scrisorile pe care le-a scris Policarp fie bisericilor din vecinătatea sa, pentru a le întâri credința, fie unor credincioși în particular pentru a-i mustra sau îndemna” (Eusebiu, Istoria Bisericească, V, 20).

În anul călătoriei Sfântului Ignatie spre Roma, Policarp era episcop al Smirnei. Din epistolele Sf. Ignatie către Biserica din Smirna și către Policarp vedem, că Sf. Ignatie îl iubea pe Sf. Policarp și-l considera vrednic păstor sufletesc. Sfaturile pe care i le dă le însoțește de observația „prezum și faci”.

Spre sfârșitul vieții sale, la 155, Policarp va călători la Roma unde va combate pe ereticii care se adunau acolo din toate părțile. Episcopul Romei, Anicet (154—166) îl primi cu mare cinste, îl invită să slujească împreună Sf. Liturghie și îi dă întâietate la Potir (adică s-a împărțit înaintea papei Anicet). Cei doi au discutat despre mai multe probleme care interesau și bisericile cele din apus și cele din răsărit. Printre problemele discutate a fost și aceea a datei serbării Paștilor. În răsărit Paștile crucii se serba la 14 Nisan, odată cu paștile iudeilor, iar în ziua de 16 Nisan, se serba Paștile învierii, în orice zi din săptămână ar fi căzut, iar Biserica din Roma îl serba tordeauna duminică. Discuția lui Policarp cu Anicet pentru fixarea unei zile în care să se serbeze Paștile atât în Răsărit cât și în Apus, nu a ajuns la nici un rezultat. Policarp susținea că el a moștenit acest fel de a serba Paștile de la Sf. Evanghelist Ioan (tradiția ioanică), iar Anicet de la Sf. Apostol Petru. Vor ajunge la concluzia ca fiecare să le serbeze după tradiția lui, despărțindu-se ca doi buni prieteni.

Fericitul Ieronim povestește că, în timpul șederii la Roma, Sf. Policarp a convertit o mulțime de gnostici, marcionii și valentinieni și reproduce știrile despre întâlnirea lui Policarp cu Marcion însuși, știri pe care o avea de la Sf. Irineu, care scrie: „Policarp, care nu numai că a fost instruit de către Apostoli și convorbise familiar cu mai mulți din cei ce văzuseră pe

Tinerii fii de preoți erau, firește, foarte mulți în țările de peste munți; noi vom semnala pe câțiva dintre ei: Gheorghe Mija din Toderița⁵ are un frate „în Țara românească la Teliajen”, Spiridon Damian din Brețcu⁶ are un fiu neguțator în târgul Tecuciului, Petru Vlad din Collea⁷, are un fiu la Ploiești „de mai mulți ani în țară” la stăpân, iar Gheorghe Dogaru din Teliu⁸ are un nepot în târgul Buzăului, calfă la o boltă. Iordache Ștefan din Feldoara⁹ (Brașov), pentru a-și căsători fiul aflat la Târgoviște, cere o învoire de 15 zile ca să plece „în ȚARA”, spune el. Cererea nu i se aprobă, aparent pentru că era vremea Postului cel Mare, dar cum plecarea îi era refuzată și după trecerea sărbătorii Paștelui, sigur, motivul real al refuzului este că, la numai câteva luni de la realizarea actului unirii din 1859, orice deplasare în acel sens era cel puțin suspicioasă, dacă nu periculoasă. Oricum ea e interzisă. După trei ani, când fiul său era deja „vădăduvit” în Târgoviște, tatălui i se permitea deplasarea, dar acum suntem în anul 1862¹⁰.

Și Ioan Petric, protopop la Brașov¹¹, are un fiu în Principate, lucrător în prăvălia rudei sale Ieremia Petric. Părintele este chemat la Galați de acesta „ca să-și poată căpăta puținele parole ce ai la mine și ca să așezi pe Hariton la altă prăvălie, sau să-l duci acasă la Brașov”, i se scrie.

Cea mai interesantă ni s-a părut situația fraților Ioan și George Maniu, de 17 și respectiv de 15 ani, fiii preotului din Fântâna¹². Elevii la gimnaziul românesc din Brașov, au trecut în sudul Carpaților „fără pasuri (...) și acolo s-au băgat ucenicii la prăvălii în București”. De acolo, printr-o scrisoare dramatică adresată tatălui lor, își dezvăluie stăruia de umilii, exploatați, șantațați, dar și de revolțati, care mai au tîrziu de a-și face planuri de viitor și iarăși gândul ne duce la un pelerin transilvan, Ion Codru Drăgușan. Tatăl lor, deși neindestulat în gospodăria sa, fiind unul din marii jefuși de la 1848, vrea să-i readucă la școală. Dar copiii aceștia erau atrași de alte activități, în nici un caz de gândul de a se reîntoarce pe meleagurile natale unde variantele ce li se ofereau erau și puține și neatractive. În primul rând, cer de acasă pașapoarte ca să nu fie duși „măi poi-măi la miliție”. În plus, Ioan cere o „carte de botez că eu deaca nu, voină să mă bag la școală militară la Ministerului de Resbelu și să a-mi faci — scrie el tatălui său — și o scrisoare că mă lași cu voia dumitale, fără nici o împedecare, alu treile una cu vro cățiva oameni că nu am fost cu nimenia în nice o judecată”. Curajoși, dar și bine orientați (de viață), plecați pentru modeste activități pe care le ofereau Principatele înainte de unire, trăind din plin evenimentele din Principatele Unite, ei se reorientează spre un sector deosebit de promițător pentru un tânăr și de succes în statul, și el tânăr, care se pregătea să-și cucerească independența. Tinerii Maniu, ca și cei de mai sus, ca și mulți alții, vor rămâne în „ȚARA”, prilejuind, printre altele, și numeroase vizite ale rudelor, constituindu-se astfel într-un element de legătură viu, și cu atât mai puternic, între cele trei țări române.

(Continuare în pag. a 4-a)

Ana Grama

1. Arhiva Mitropoliei Sibiu. Toate documentele citate provin din acest fond. Cf. Revista Arhivelor, nr. 4, 1992.	
2. 773, 1858.	8. 1003, 1865
3. 644, 1864.	9. 312, 1859.
4. 657, 1864.	10. 856, 1862.
5. 55, 1858.	11. 697, 1863.
6. 147, 1857.	12. 487, 1862.
7. 688, 1858.	

Domnul, dar care fusese și așezat episcop de Smirna de către Apostoli, căci el a trăit foarte mult timp și a suferit ilustru martiriu în extremă bătrânețe, a profestat totdeauna doctrina pe care o învățase de la Apostoli, pe care Biserica o păstrează până astăzi și care este singura doctrină adevărată... „El merse la Roma pe timpul lui Anicet și acolo converti un mare număr de eretici predicând, că doctrina ce o propovăduia Biserica, era identică cu cea pe care o învățase de la Apostoli...”. Se zice, că Marcion apropiindu-se într-o zi de Policarp și întrebându-l: Mă cunoști?, el îi răspunde: te cunosc ca cel dintâi născut al lui Satan”. Așa se exprimă Policarp și despre ereticii docheți în epistola sa către Filipeni, c. 7, 1: „Căci oricine nu mărturisește că Iisus Hristos a venit în trup, este antihrist; cel ce nu mărturisește mărturia crucii, este de la diavol, iar cel care întoarce cuvintele Domnului spre poftele sale și spune că nu-i nici înviere, nici judecată, acela este primul născut al lui Satan”.

După întoarcerea sa din Roma, în Asia Mică va izbucni o persecuție iar Policarp, împreună cu 11 credincioși, cade victimă acesteia, la data de 23 februarie 156. Din actele martirice ale lui Policarp reiese faptul că chiar și păgânii îl respectau numindu-l „dascălul Asiei, părintele creștinilor, surpătorul zeilor noștri”.

În ceea ce privește opera lui Policarp, Sf. Irineu spune că a scris mai multe epistole; Eusebiu nu cunoaște decât pe cea către Filipeni. Pionius, autorul „Vieții lui Policarp”, spune că a avut mai multe scrieri, dar care s-au risipit în timpul răscolirii domiciliului de către cei care căutau pe episcop să-l aresteze. Noi nu păstrăm decât epistola către Filipeni.

Care a fost motivul întocmirii acestei epistole?

Filipenii cer lui Policarp să le trimită copie după scrisorile pe care le are de la Sf. Ignatie și îl roagă de asemenea să trimită epistola lor către Biserica din Antiohia. Policarp, trimțându-le epistolele Sf. Ignatie se simte dator să le scrie și el, dându-le unele sfaturi, după cum Filipenii au cerut, asigurându-i că epistola lor va fi trimisă prin cineva sau se va duce chiar el. Acest răspuns este epistola către Filipeni. Trebuie să fie scrisă la puțin timp după moartea lui Ignatie. Se vedea aceasta din cap. X, unde autorul în leamă ne spune că auzite de cuvântul dreptății ce l-au auzit și ceilalți: „căci acum sunt la locul lor cuvenit, lângă Domnul” și în fine roagă pe filipenii să-l înștiințeze despre soarta lui Ignatie, îndată ce vor sosi știri sigure despre el.

Epistola conține 14 capitole, în care Sf. Policarp dă sfaturi și îndemnuri, pe un ton moderat și grav. Policarp zice chiar, că nu dă aceste sfaturi din îndemn propriu, ci după dorința filipenilor. Sunt sfaturi morale și pastorale ce le dă din experiența sa proprie, cât și din predică de pe munte, din epistolele Sf. Apostol Pavel (Romani, Corinteni, Galateni, Efeseni, Tesalonieni, Timotei și Filipeni) și epistola I-a a Sf. Apostol Petru. Din Vechiul Testament nu are decât câteva citate.

Sf. Policarp îndeamnă pe filipenii la supunere față de Hristos. Îndeamnă la dreptate, în general, citând mult predică de pe munte și rezumând apoi poruncile dreptății în cele trei virtuți teologice: credința, nădejdea și dragostea. Înșiră apoi datorii diferitelor categorii sociale din punct de vedere al dreptății, arătând cum trebuie să se poarte bărbații cu soțiile, spunând în mod deosebit că femeile trebuie să umble în credința ce li s-a dat, să-și iubească bărbații și să-și crească copiii în frica lui Dumnezeu. Dă în sfârșit sfaturi diaconilor și preoților. Își exprimă regretul pentru Valens, care a fost preot în Filipii dar s-a arătat nevrednic de această demnitate, căzând în păcatul lacomiei. Tutorul categoriilor sociale, le poruncește să se supună preoților și diaconilor, ca lui Dumnezeu și lui Iisus Hristos, iar de eretici să se ferească ca de antihristi și întâi născuți ai lui Satan. Toate aceste sfaturi sunt întărite cu citate din Sfânta Scriptură.

Valoarea epistolei ca mărturie a tradiției vechi bisericești rezultă din cuprinsul ei, anume în primul rând cu privire la adevărurile de credință atacate de gnostici pe care îi combate. El arată clar că Iisus Hristos este Domnul și Mântuitorul lumii. El s-a întrupat pentru păcatele noastre, că această întrupare este reală: „Oricine nu mărturisește că Iisus Hristos a venit în trup, este antihrist; cine nu recunoaște mărturia crucii este de la diavol”. Este atestată judecata și învierea viitoare. „Cine zice că nu este înviere și judecată viitoare, acela este întâiul născut al lui Satan”. Vorbind despre ierarhia bisericească, Policarp amintește de treapta diaconului și a preotului. Nu vorbește despre episcop, deoarece în Filipii la acea dată nu era episcop. Importanța acestei epistole stă mai ales în mărturia pe care o dă despre epistolele Sfântului Ignatie.

Sfântul Policarp al Smirnei rămâne una din cele mai mari personalități ale creștinismului secolului al II-lea.

Arhid. Prof. Constantin Voicu

ZECE PORUNCI PENTRU O VIAȚĂ DREAPTĂ (II)

(Lecție de religie)

1. Organizarea clasei pentru lecție. (Rugăciunea de intrare în clasă. Pregătirea materialului didactic: Sfânta Scriptură din care se va citi).

2. Verificarea temei și a cunoștințelor predate în lecția trecută.

3. Legătura cu lecția precedentă, sau cu cunoștințele anterioare.

În lecția trecută am vorbit despre primele patru porunci, și anume acelea din care învățăm care este datoria către Dumnezeu.

4. Comunicarea subiectului lecției noi și a obiectivelor urmărite (se va scrie pe tablă).

5. Astăzi vom vedea care sunt celelalte șase din cele „zece” porunci pentru o viață dreaptă.

6. Dirijarea învățării. Comunicarea noilor cunoștințe. Dacă primele patru porunci se referă la legătură și atitudine noastră față de Dumnezeu, cele șase porunci se referă la atitudine noastră față de semenii noștri. Odată ce l-am cunoscut pe Dumnezeu și am văzut relația față de El (din primele patru porunci), trebuie să știm și cum vrea Domnul să ne purtăm față de semenii noștri, societate. Numai cunoscând toate aceste aspecte și respectându-le, putem pretinde că ducem o viață dreaptă și bineplăcută lui Dumnezeu și oamenilor.

Pentru fiecare dintre noi, Dumnezeu trebuie să ocupe primul loc. Dar după El pe cine oare iubim voi cel mai mult? Care sunt acei oameni pe care i-ați simțit că vă iubesc și vă îngrijesc chiar de când v-ați născut? Desigur, că sunt părinții voștri: tata și mama. Să vedem cum dorește Domnul să ne purtăm față de ei? Deschizând Sfânta Scriptură putem citi conținutul celei de a V-a porunci (versetul 12, capitolul 20 de la Ieșire): „Cinstește pe tatăl tău și pe mama ta, pentru că să îți se lungească zilele în țara pe care îți-o dă Domnul, Dumnezeu tău”.

Ce ni se spune în porunca aceasta? Că trebuie să ne cinstim părinții. Să-i cinstim pentru că Domnul ne-a dat viața prin ei, să-i cinstim pentru că au grijă de noi, pentru că în afară de Domnul, nu este nimeni care să știe și să ne poată iubi așa cum o fac ei.

Ce așteaptă părinții voștri de la voi? Să-i ascultați, să fiți respectuoși, cuminiți, să vă dați silința să învă-

țați, pentru a primi note bune, să nu le vorbiți urât, să-i ajutați când au nevoie.

Porunca a VI-a (o citim la Ieșire 20, 13) ne spune: „Să nu ucizi”.

Dacă în porunca a V-a ni s-a indicat datoria cinstirii părinților prin care avem viață, porunca a VI-a ne interzice a lua cuiva viață, adică a ucide. Viața este darul nostru cel mai de preț pe care ni l-a dat Dumnezeu. De aceea, uciderea este considerată o gravă încălcare a voinței lui Dumnezeu și se pedepsește în consecință. Vă mai amintim de Cain care l-a omorât pe fratele său Abel, și de pedeapsa grea ce a primit-o? Deosebit însă uciderea intenționată, mai gravă decât cea neintenționată, adică fără voie. Astfel, în perioada Vechiului Testament, cel ce ucidea fără voie sau din greșală, avea posibilitatea să se retragă într-un anumit loc numit „cetate de azil sau de scăpare”. Dacă ar fi fost ajuns din urmă înainte de a intra în cetate, ar fi fost ucis, drept pedeapsă pentru fapta sa.

Totodată mai remarcăm și uciderea indirectă. De exemplu, trăgând pe cineva în păcat, îi distrugem sufletul sau chiar îl omorăm moral.

În Noul Testament Domnul Iisus Hristos ne arată că izvorul uciderei constă în mânie.

Porunca a VII-a este: „Să nu fii desfrânat” (Ieșire 20, 14). Pentru a înțelege mai bine această poruncă, să vedem ce înseamnă a fi desfrânat. După cum arată și numele, înseamnă pierderea frâului, a frâului, adică nu mai poți și nu mai poți să faci ceea ce vrei să faci. Altfel spus, nu cunoști limitele. Un exemplu în acest sens este lăcomia. Te lupți din răsuputeri să ai ceva, și obții. Dar nu-ți ajunge! Dorești tot mai mult și cu cât ai mai mult cu atât ai mai vrea... Ești nesățios. Pierzi cumpătul sau măsura în viață. Ți se dereglează ordinea și armonia vieții.

Pe de altă parte, sensul restrâns, direct al cuvântului „desfrânat” discutat este acela referitor la păcatul adulterului. Ne explicăm ușor de ce Dumnezeu ne oprește de la săvârșirea acestui păcat. Fiindcă el atrage după sine atâtea cămine dezbinat, copii rășchiți, divorțuri și chiar ucidere. Încă de când a creat prima pereche de oameni, (Adam și Eva) Dumnezeu a întemeiat căsătore-

ria. El a binecuvântat familia ca singura formă de menținere a ordinii, în scopul înmulțirii neamului omenesc. În Vechiul Testament, desfrâul este pedepsit cu moartea, iar în Noul Testament, Domnul Iisus dă un sens mai înalt, mai duhovnicesc, acestei porunci. Astfel, El combate rădăcinile acestui păcat, care se formează mai întâi în inimă, arătând că „oricine se uită la femeie și o pofteste, a și săvârșit păcatul cu ea în inima sa”.

Porunca a VIII-a ne spune „Să nu fură” (și o citim la Ieșire 20, 15).

Așa cum știți furtul înseamnă însușirea, luarea, acapararea bunurilor care aparțin celor din jurul nostru. Mai mult de atât, chiar îmbogățirea pe seama altora este furt. După o altă poruncă a Domnului, omul trebuie să muncească pentru a-și câștiga hrana. De aceea lenea, trândăvia, lăncezeala sau parazitismul sunt condamnate nu numai de Dumnezeu, ci și de oameni.

Porunca a IX-a: „Să nu mărturisești strâmb împotriva aproapelei tale” (Ieșire 20, 16).

Cum să putem avea încredere în oamenii din jurul nostru, dacă toți ar minți sau ar fi vicleni și nesinceri? Cum am putea și noi să fim plăcuți lui Dumnezeu, dacă spunem doar neadevăruri la adresa semenilor noștri? Domnul vrea ca între oameni să fie bună înțelegere, prietenie și iubire. Astfel, interzice a mărturisi strâmb. Cei ce nu ascultă această poruncă sunt fiii inuterului, deoarece vorbele lor neadevărate vor fi scoase la iveală de lumină, iar adevărul care iesă la iveală îi va rușina în fața semenilor lor.

Porunca a X-a (poate fi găsită la Ieșire 20, 17). Sună în felul următor: „Să nu poftesti casa aproapelei tale; să nu poftesti nevasta aproapelei tale, nici asinul lui, nici vreun alt lucru, care este al aproapelei tale”.

Opriți orice fel de dorință din acapararea lucrurilor aparținătoare aproapelei noastre, această poruncă pornește din adâncul inimii omului și deci are un caracter interior. Ea are ca scop stăpânirea răului de la rădăcină. Ea vizează dorința, pofta, fiindcă de aici se formează fapta. Dacă aștăzi îți dorești penarul, sau ghiordanul colegului de bancă, mâine s-ar putea să vrei să-l fură, să fii el tău. Se poate întâmpla chiar și mai

râu: se poate ajunge chiar la ucidere, pentru a avea ceea ce are aproapele nostru. Câte astfel de cazuri ni găsim scrise în ziare sau le putem vedea în filme, sau citi, în cărți.

Așadar acestea sunt cele zece porunci pe care Dumnezeu le-a dat lui Moise pe Muntele Sinai. Aceasta este Legea Dumnezeuască în toată sfințenia, măreția și asprimea ei. Și acum urmează să ne punem cu toții întreabarea aspră, dar dreaptă: „Ești tu ce ar trebui să fii?” Pentru a fi așa cum trebuie, sunt o mulțime de condiții de îndeplinit; și mai amintim că cine nu respectă legea este pedepsit. Cine poate respecta în întregime această lege ar fi perfect, desăvârșit în fața lui Dumnezeu și a oamenilor. Deci, legea ne arată doar neorânduială, dezordine, dar nu o îndreaptă. Dacă, de pildă mă uit în oglindă și văd hainele mele în dezordine, nu înseamnă că oglinda ar aranja hainele aflate în neorânduială pe mine.

Dar atunci cum reușim noi să ne îndreptăm, oare? Prin puterea harului divin, adică prin bunăvoința și îndurarea lui Dumnezeu. Legea ne arată ce trebuie să facă omul, iar harul ne stă în ajutor să împlinim poruncile lui Dumnezeu. Și harul îl primim în Iisus Hristos, după cum ne spune Sfânta Scriptură că: „legea a venit prin Moise, iar harul și adevărul prin Iisus Hristos” (Ioan 1, 18).

6. *Fixarea cunoștințelor.*
La ce legătură se referă aceste șase porunci, învățate astăzi? (La relația omului cu aproapele său). Care sunt aceste porunci? („Cinstește pe tatăl tău și pe mama ta”; „Să nu ucizi”; „Să nu desfrânezi”; „Să nu fură”; „Să nu mărturisești strâmb”; „Să nu poftesti din ceea ce este al aproapelei tale”).

7. *Aplicarea.*
Cunoscând, acum poruncile date de Dumnezeu pentru o viață dreaptă, se cuvine să le însușiți și să cunoșcați-le să le îndepliniți în viață.

8. *Temă pentru acasă.*
Se vor reține cele zece porunci.

9. Rugăciunea la ieșirea din clasă.

Preot prof. Sorin Cosma

ȘTIINȚA SAU CREDINȚA?

faptul că apariția cosmosului, a materiei și a vieții sunt opera unei Ființe spirituale absolute care există prin sine însăși, dinco de timp și spațiu, și care poate să intervină asupra acestora, creându-le și moleculându-le, precum și faptul că materia nu constă în sine însuși, ci el se află undeva în afară de sine, obligându-te în consecință să recunoști existența unei Surse primordiale, generatoare a vieții.

În susținerea celor de mai sus vom face referire doar la câteva dintre marile religii ale lumii, și care, fiecare în felul său specific, afirmă în fond același lucru: adevărată cauză a apariției vieții nu se află în sine, ci o Forță străină și exterioră lumii, este cea care a creat-o. Religia budistă așază la originea cosmosului și a vieții „un principiu nemanifestat în sine, care

ciclic își exprimă potențele prin manifestarea realității și a reșorbirii ei în principiu” (1); în religia Tao a chinezilor se afirmă că „primul motor, care mișcă totul dar el rămâne nemiscat, este cauza apariției cosmosului” (2), iar iudaismul spune în cartea sa de doctrină mistică, Kabbala: „Logosul este etern, dar el nu s-a manifestat pentru prima dată decât atunci când materia a fost creată. Mai înainte En-Soph își manifesta omnipotența sa prin gândire. Logosul manifestat la epoca creației materiei, exista înainte sub forma Gândirii” (3). Cel mai limpede și mai răspicit se pronunță însă în această problemă creștinismul: „La început era Cuvântul” (Ioan 1, 1) așezând la originea cosmosului și a vieții Cuvântul lui Dumnezeu (Spiritul).

Prin mijloace specifice, urmându-se călea proprie, știința a ajuns și ea în final la aceeași concluzie. Unul dintre cei mai mari gânditori ai Antichității și ai lumii, Aristotel, postulează existența lui Dumnezeu, dar pe calea științei și a deducției logice „dacă orice se mișcă este rădăd lui mișcat de ceva, primul termen al seriei trebuie să fie principiu mișcării — primul motor imobil, cel care mișcă totul, el fiind imobil. Pentru Aristotel primul motor este „gândirea” care gândește gândirea, în care există energiile imense, care provoacă întreaga mișcare a universului” (4).

Un alt mare gânditor al lumii vechi, Anaximandru, așază la originea lumii *apeironul* (nelimitatul, nedefinitul) „nici un element fizic nu stă la baza lucrurilor, ci ceva diferit și care e fără margini și din care se nasc, spre a exista, și cerurile și toate lucrurile din ele” (5). La aceiași concluzii au ajuns și câțiva dintre exponenții de frunte ai științei contemporane. Einstein așază la baza universului energia, iar concluzia unanimă a cercetătorilor dintr-un domeniu de ultimă actualitate al fizicii moderne (subcuanțică) este mai mult decât surprinzătoare: *conștiința este esența universului, nu numai a ființei vii, ci și a celei fizice.* (6) Rezultatele cele mai recente ale unuia dintre astronomii celebri ai deceniului opt, Steven Weinberg, cuprinse în cartea

„Primele trei minute ale universului”, Buc. 1984, vin să confirme ceea ce afirmă Biblia. (Adept al teoriei „Big-bangului” (mare explozie inițială), el afirmă textual: „La început a fost o explozie care a avut loc simultan peste tot, umplând de la început tot spațiul... universul era alături mai ales din lumină” (pag. 25). Asemănarea cu versetul biblic este mai mult decât izbitoră: „Și a zis Dumnezeu: Să fie lumină! Și a fost lumină” (Geneza 1, 3). Concluzia se impune de la sine.

Deci, la cheștiunea ridicată mai sus, dacă știința va merge mai departe alături de religie, sau se va ridica împotriva ei, anihilându-o, credem că în fond atât știința cât și teologia (credința) nu sunt decât două căi, e drept că fiecare avându-și specificul său, prin care omul poate accede spre misterul ultim atât al universului cât și al lui însuși: Dumnezeu.

Pr. N. Stoia

BIBLIOGRAFIE:

- 1, 2, 3, 4. — A. Dumitriu, *Homo universalis*, pag. 75—78.
5. — D. Laertius, *Despre viața și doctrinele filosofilor*.
6. — E. Schrödinger — *Ce este viața? Spirit și materie*.

Relații ale preoților ortodocși români cu țARA...

(Urmare din pag. a 3-a)

Interesele economice sunt și ele deosebit de importante în consolidarea relațiilor intercomunitare. Preotul Ioan Ivanovici din Budlă¹³ cere concediu de 30 zile ca să meargă în sudul Carpaților să cumpere bucate mai ieftine, i se aprobă, nu 30, ci doar 15 zile. Ioan Micu paroh în Poiana Mărului, citat deja, având un fiu în „Țară”, iată că are și un unchi în Iași și omită și un frate de la care vrea și el să aducă bucate, fapt pentru care cere un concediu de 10 zile. De fapt el mai și declară: „partea cea mai mare a sate- nilor noastre tot din Țara Românească își agonisesc bucatele trebuincioase”¹⁴. Preotul Ion Teodosiu din Șirna¹⁵ a cumpărat chiar „o moșie de la preotul Ioan Nastasie din orașul Rucărului ținut României”. Gheorghe Dogaru, citat și el mai sus, își petrecuse 2 săptămâni în „Țară” pentru „trebuință” în 1857, iar în 1858 din nou: „de mare lipsă am să mă duc în țară, fiindcă avem un ginere la dobitoare în țară”¹⁷.

Să ne oprim în câteva rânduri asupra protopopului Alexie Verzea și satului său cel lung, Săcele. Cine s-a făcut „reclutație” și zile de muncă la drumurile Sighişoarei și Timișului când „din poporani, nu sunt pe acasă (de- căt) ca vro 15 gazde, toți (ceilalți) muncesc, n.n.) în Țara Românească”, se lamentează eroul nostru, în 1853¹⁸. După doi ani, el depășește lamentările și îl regăsim foarte activ, inventiv chiar, înfruntând o politică absolută stă- țească. În 15 decembrie 1855¹⁹, spre împlinirea scopului a întemeia o fundație pentru școala noastră din Satulung²⁰, „cu atâtea deocamdată” îi cere lui Șaguna să-l ajute, și anume cu o învoire să plece „în Țara Românească pe un timp de 10 zile la un bun prieten dintre boieri și la episcopul Buzăului”, pe care nici nu-l cunoaște, „totuși voui a-i face o zmerită vizită”, precizează el. Și, ca să nu călătorească singur pe vreme de iarnă, cere în- voire și pentru „bătrânul unchi” de la Cernat, Oprea Verzea „care știu și cunoaște drumurile”. Dar are trebuință și de Ioan Moraru de la Feldioara „ca mai tânăr pe lângă mine, și ca să-mi puie și 2 cai pe lângă ai mei, a fi într-un drum îndepărtat cu 4”. Dar nu cere numai învoire, ci și o binecuvântare arhierescă, și încă în așa fel făcută „să o pot cu mare onoare arăta”, solicită el. Și nu cere nici măcar numai binecuvântarea, ci îi înalcă arhierul și „felul” în care trebuie motivată în fața autorităților călătoria sa, deci în fond o călătorie aproape conspirativă: „Totuși, călătoria noastră va fi a-mi căuta pe unii din familie, nepoții la București și Episcopica Buzăului, iară nu de ceale mai în sus descoperite”. Șaguna nu-i dă voie să plece și, în consecință, nu-l ia în seamă nici una din doleanțe, care și au mai mult aspectul unor... dispoziții. În primul rând el socotește că seceleanii n-au nevoie de fundație pentru școală cu bani străini, ceea ce li era cunoscut, de bună seamă, și lui Verzea și era perfect verosimil când știm că în acel sat erau cca 5 000 suflete și 5 învățatori²¹. Deosebit de interesantă e și com- pletarea refuzului: „Și din privința împrejurărilor politice nu i se poate da voie ca să meargă în Țara Românească cu alți doi preoți”, mai ales pentru că era evident (și mărturisit) că nu era vorba de o banală călătorie de plăcere. Chiar și acum, după aproape un secol și jumătate, în ce-l privește pe Ioan Morar, „ca mai tânăr”, avem impresia că prin această călătorie era destinată unui program de „inițiere”, de pregătire pentru a prelua ștafeta reprezentării și dirigerii treburilor comunității românești transilvane în celelalte Principate. Șaguna nu se împotrivesc acestor practici, el e doar circumspect. Același Alexie Verzea, în frământatul an 1857, îi dă voie să meargă în Principate pentru două luni, cu preotul din Dădărlău nu numai pentru o „cură de struguri” (motivația pentru o iialitate), ci „și pentru alte lucruri folositoare pentru cler despre care am vorbit între noi”²². „Noi”, de data aceasta înseamnă protopopul Verzea și episcopul Șaguna; în doi ani, primul reușește să-l „convertescă” pe al doilea la niște practici, dacă nu toc- mai... ortodoxe, verificate însă de-a lungul secolelor ca pozitive.

Preotul Bucur Moșoiu din Fundata²² face mari intervenții în 1853 pentru a i se permite să meargă în Țara Românească, adăugând cererii o scriso- re care conține câteva detalii demne de reținut. Explicându-se în privința mari- lor sale datorii, subliniază că ele proveneau mai ales din „fatalul timp trecut din 1848—1849, care ne-au cauzat o nespuse pagubă mai entăi la

Vama Timișului (...) apoi alte pagube de mai multe mii fl. cu marfa ce am avut în statu (...) și din alte parte en Țara Românească en vite coru- te o pagubă de 6 000 fl. care stau în procesu și astezi la Divănul Țării Ro- mânești...”. Prin urmare ca un proprietar cu dare de mână, în schimbul dez- legării pentru „pasus” i se cer 20 fl. în favoarea unei fundații, pentru ca în 1855, pentru același serviciu să i se pretindă 50 fl. Proprietar „păgu- bos” a rămas neșșorajat, în 1853 cere o deplasare de o lună pentru ca „duj- manii Turci, în 27 febr. a.c., fiind oile noastre în Balta pe pământul Ță- rii Românești, au venit mai mulți lăicături turci den Bulgaria și au luat oile și le-au trecut peste Dunăre”²³. Când un an mai târziu face o nouă cerere în același sens, o motivează astfel: „că noi, partea cea mai mare a Branului distins, ne având pământuri aceea ca să ne hrănim, silim și am fost, și până astăzi șintem a ne întrebunța cu Țara Rumâniei, cu dobtoacele noastre ce le pășunim acolo”²⁴.

Tot în numele comunității, de data aceasta a Mărcușului, se face urmă- toarea apreciere: „Iecutiarii acestui sat, afară de plugărit alt meșteșug n-au și mai toți au remas fără vite de tras (...) fără cea mai mare parte se hră- nesc numa cu lucrul palmielor pre la alți (i), atet pre aici, cât mai mult prin Țara Românească”²⁵.

O situație aparte se înregistrează în ținutul Trei Scaune. La un moment dat se spune că cei din Haromssek, țărăni în frunte cu preoții, „pleacă de capul lor în Moldova”²⁶.

Ba, cei din urmă, slujesc la „masle” cu preoți din același ținut româ- nesc sau trimis tineri să se cunune la Hârja. Se duc chiar pentru câte 15 zile la culesul viorilor acolo²⁷. Din Brețcu, pentru (alt) Alexie Verzea se cere învoire „să meargă în postul viitoriu pe malul Mării Negre ca să se mă- rturisească păstorilor”, și pentru a fi mai convingător, arată că acei păstori „ar ajuta ceva la zidirea bisericilor catedrale” din Sibiu²⁸.

La Chincși se semnează o situație fără ieșire, sau cu o singură ieșire. În 1858, aici, chiar preotul, nici „sare pentru hrana vieții nu poate agoni- și” și supraviețuiea doar pentru că „într-un an trecea mai de multe ori în Eparhia Moldavă și a Valahiei de făcea specuța și negocierea”²⁹. Cum situația se înrăutățește din an în an, Ilie Mercea din acel sat cere, în decen- iul următor, aprobare „ca să-mi câștig concedie din partea juridiciei poli- tice spre a putea trece în Principate, să pocu căpăta alta ștație de prohod și mai bună decât a Chincșiului unde nu-mi pot ținca familie, nici a-mi crește copilii și în limba noastră cea d-lece românească”³⁰.

După o susținută campanie de maghiarizare, constrânsi în diverse chipuri, continuând să se declare români și aparținători de biserică ortodoxă, maio- ritatea localnicilor au pierdut deprinderea de a vorbi „limba mamei lor”, vorbeau și scriau în limba maghiară chiar și la Conzistoriul românesc. Șa- guna, bun cunoscător al realităților din acel spațiu, nu le face din aceasta o mare vină, intensificând doar propaganda românească și lupea pentru dreptul acestora de a-și învăța și cultiva limba, nu mți puțin pentru crearea posibi- lității or materiale favorizante acestor activități. Autoritatea maghiară conta însă, în continuare, pe o denaturalizare completă, măcar aici. În aceste împrejurări a apărut și SINGURUL (în afară celor ce privesc pe căugări) document (din cele peste 20 000 cercetate din acest fond) care atestă intra- rea românilor din Țara Românească Moldova în Țara Românească Tra- silvania. De altfel, fenomenul nici nu viza decât un număr de oameni negli- jabil, pentru că el se referă la cei veniți în tractul Trei Scaune prin că- sătorii; dar și așa provoacă magistratura orașului Brețcu la a da un ordi- n³¹ de interdicere a căsătoriilor de acest fel, pentru ca nici un român, asupra căruia nu se exercitase politica de maghiarizare, să nu pătrundă în acest teritoriu.

13. 599, 1958.
14. 592, 1858.
15. 623, 1856.
16. 701, 1857.
17. 663, 1858.
18. 772, 1853.
19. 1184, 1855.
20. 1113, 1855.
21. 700, 1857.
22. 439, 1853.
23. 300, 1854.
24. 330, 1855.
25. 259, 1862.
26. 1117, 1861.
27. 1167, 1855.
28. 156, 1863.
29. 331, 1858.
30. 211, 1864.
31. 212, 1853.

Înmormântare la Aiud

Era prin anii 1960—61, în celu- larul din Aiud. Intr-o zi se a- un- țau prin toate formele de mass-me- dia, din pușcărie, morse la perete și calorifer:

— A murit părintele Ilarion Fele-

Cine nu-l cunoștea pe părin- te Fele în Aiud? Toți știam, unul de la altul, că a fost profesor la Aca- demia Teologică Ortodoxă din Arad și mie mie-a fost profesor și mai ales pedagog. Il cunoșteam noi bi- horeniți și arădenii, îl cunoșteam și bienii și bucareștenii și mai ales Academia Română care i-a premiat cărțile. A fost un predicator de performanță la Catedrala din Arad și oriunde îl chemau rosturile Bi- sericii. La Catedrală, credincioși și studenții ar fi fost în stare să re- producă predica lui din ziua aceea.

La Academia teologică, catedra lui, se transforma în amvon; avea și o voce baritonă care te cuce- rea. Douăzeci de stilouri așterneau pe caiet, toată lecția din ziua acea. Fizie, era o figură impunătoare de bărbat, fața încadrată de barbă, arăta ca un cap de efigie, era generos și comunicativ, de a- ceea era simpatizat de toți.

Era moșul, de la rădăcină, de pe valea Crișului Alb, poate că și a- ceași i-a dat destinul înalt pe care l-a avut. La manifestări și diferite ocazii, îl invitau unii și alții:

— Părinte cântă-ne ceva din ale Iancului!

Și cânta tărăganat și duos și te ducea pe meleagurile Iancului și ale lui Horea, în vremile de vred- nicie ale moșilor.

Scria cu duh deosebit despre ce- le sfinte a lui Dumnezeu și despre

cele vrednice de istorie a e neamului nostru. Eu l-am luat ca mentor du- hovnicesc în viața mea de preot și păstor de suflete, pe unde am trecut. De aceea era așa de cunoscut de mulți și în lumea ortodoxă și la celelalte confesiuni. În Aiud și în celelalte închisori era cunoscut pen- tru expunerile și textele biblice pe care le transmitea pe banda minții mai ales de cei tineri.

În Aiud erau fețe înalte din alte confesiuni dar nimeni nu avea popularitatea: părintelui Stăniloae, a ieromonahului Anania și a părin- telui Ilarion Felea, toți fiind la Aiud la ora aceea.

Când morre cineva afară, vin toți cei dragi și-l petrec după toa- tă rânduială creștinească. Pe pă- rințele Felea l-am petrecut, cu su- fletele, noi „frații și rudeniile lui” de idealuri și suferință. N-a fost bătrân dar a murit pentru că nu i s-a dat asistență medicală, așa „se planifica” în pușcăriile comunste.

Oamenii, respectiv noi deștinuți, am urmărit mersul bolnavului până a închis ochii.

Aflând veste mutării sale la Domnul, am stat de veghe două seri, până l-au dus la groapă la „Trei plopi”, cimitirul deștinuților politici. A 2-a seară, au și drit a- larma cei de jos de lângă morgă, unde era mortul:

— Acuma, îl duce la groapă pe părintele Felea!

Intr-adevăr, se auzea o căruță, o droșcă brașoveană, trasă de un

(Continuare în pag. a 5-a)

Preot Ioan Bărdăș
— pensionar —

VOTUL MONAHAL

Desăvârșirea creștină constă în unirea cu Dumnezeu, prin dragoste, „care este legătura desăvârșirii“ (Coloseni III, 14), fiindcă dragostea, acest foc dumnezeiesc aruncat de Iisus Hristos pe pământ, unește toate virtuțile creștinești între ele și pe toți credincioșii cu Dumnezeu, căci „cel ce rămâne în dragoste, rămâne în Dumnezeu și Dumnezeu rămâne întru el“ (I. Ioan; IV, 16).

Orice creștin este dator să iubească pe Dumnezeu, acesta fiind „marea și cea dintâi poruncă“, precum și „pe aproapele tău ca însuși pe tine“ (Matei XII, 38—40).

Aceasta este calea poruncilor. Există însă și o altă cale, prin care Dumnezeu ne cheamă la mântuire, lăsată însă la posibilitatea fiecăruia dintre noi, numită calea „sfaturilor evanghelice“. Iisus Hristos spune tânărului bogat: „De vrei să intri în viață, păzește poruncile“, iar „Dacă voești să fii desăvârșit“... „Vino și urmează-Mi“ (Matei XIX, 17, 21).

Hotărârea de a merge pe această cale, face pe creștin să se dedice pe sine integral lui Dumnezeu, să dea tot ce are, tot ce este: trup și suflet. E o vocație launtrică, o chemare ce implică răspundere personală. La aceasta se hotărăsc puțini. Sfaturile evanghelice nu sunt impuse, ci sunt condiționate de imperativul: „De vrei“, sau „de voești“. Prin aceasta nu înseamnă că dacă cineva nu poate face un lucru, alții nu-l vor putea îndeplini, căci Iisus Hristos a spus: „Cine poate cuprinde, să cuprindă“ (Matei XIX, 12).

De aici viața monahală, de aici decurg voturile monahale, iar cel intrat în acest mediu de viață, își asumă de bună voie o sarcină, se angajează într-o continuă exercitare a virtuților creștine, pentru atingerea scopului înalt ce și-a propus.

Voturile monahale sunt trei:

- sărăcie de bună voie,
- castitate,
- ascultare necondiționată.

Respectarea acestora, este de un real folos, pentru că: „prin votul sărăciei, monahul desprinde și îndepărtează inima sa de bunurile pământești; prin votul castității, o îndepărtează de plăcerile simțurilor; iar prin votul ascultării sau supunerii, el înfrânază tendințele dezordonate ale voinței“¹.

Temelul vieții monastice este „stăpânirea de sine“, care constă într-o dreaptă cumpătare, în satisfacerea „rațională și nevinovată a trebuințelor vieții“².

Această viață numită asceză e o tendință continuă spre desăvârșire, care presupune o luptă cu tine însuși, cu patimile în scopul de a depărta răul prin înfrânare, renunțare la avere, la lux, abținere de la unele bucate, post și alte practici destul de aspre.

O astfel de viață cere un mediu ferit de excese, locuri unde condițiile să fie de așa natură încât să nu periclitizeze liniștea monahală.

Dacă în creștinism, această viață a luat o mare amploare, ajungând la o organizare complexă, vom vedea că și în Vechiul Testament, existau totuși practici, care conturau umbra voturilor monahale, o prevestire, „o asemănare pentru vremurile de acum“ (Evrei IX, 9).

Infrânarea, stăpânirea de sine și ascultarea au fost impuse și protopărinților noștri, în Eden, să nu dorească când nu se cuvine și să nu facă ce nu este îngăduit (Facerea II; 16—17).

Curăția și gingășia cu care Abel aduce jertfa lui Dumnezeu, însăși pârgă curată a vieții și ostenețelor lui, odată cu „cele întâi născute ale oilor sale și din grăsimea lor“ (Facerea IV, 4), constituie o prefigurare vechitamentară a votului monahal.

Tăierea volii monahului este arătată la Noe, care devotat lui Dumnezeu, renunță la tot ce era în jurul său și lucrează la ce nu vrea, căci „a aflat Har înainteai lui Dumnezeu“, să construiască corabia salvării sale sufletești și trușesti, (Facerea VI, 8), făcându-se ascultător chemării de sus ca și Avraam, care se smulge dintre ai săi și umblă pe căi necunoscute, lucrând la realizarea „unor planuri pe care nici el nu le înțelegea“³: „Ieși din pământul tău și din casa tatălui tău și vino în pământul pe care ți-l voi arăta Eu“ (Facerea XII, 1). Tot așa și monahul trebuie să iasă din casa părinților și să se despartă de ai săi retrăgându-se la mănăstire. Au fost cazuri când unii au părăsit nu numai casa părintească, ci și pământul (țara) în care s-au născut, sălășluindu-se în locuri pustii, trăind necunoscuți și străini ca Avraam și știuți numai de singur Dumnezeu.

Purtarea lui Iosif, fiul lui Iacov, în casa lui Putifar sfetnicul lui Faraon, când refuză categoric să se învoiască la păcat cu atâta hotărâre, înfruntând defăimarea și închisoarea pe nedrept (Facerea, XXXIX; 9 și 20), e un exemplu unic în istoria Vechiului Testament de castitate și feciorie.

Moise cel mult încercat din scutecele copilăriei, până la adănci bătrânețe, pe care „primejdiile lui Abel îi urmăresc, ispitele lui Noe îl pândesc, așteptarea lui Avraam îl chinuiește“⁴ prin răbdarea și tăria caracterului său, s-a învrednicit să primească Legea pe muntele Sinai (Ieșirea XX, 1—17).

Ana, soția lui Elcana, în rugăciunea ei către Domnul, în dorința sa de a avea un fiu, făgăduiește: „... îl voi da Ție și nu va bea el nici vin, nici siccheră, nici brici nu se va atinge de capul lui“ (I Sam; I, 11). Când Samuel, rodul rugăciunii Anei, în-

fruntă pe regele Saul pentru neascultarea sa, îi spune: „Ascultarea e mai bună decât jertfa și supunerea mai bună decât grăsimea berbecilor“ (I Regi, XV, 22), este tot o aluzie la voturile monahale.

Indelunga răbdare a lui Iov, în suferințe multe și cumplite și în sărăcie deplină, care nu s-a plâns și nici n-a cărtit împotriva lui Dumnezeu, (Iov I, 21 și II; 9—10), prefigurează răbdarea și ascultarea călugărului.

Nazareii, a căror viață curată era prototipul monahului, se obligau solemn, prin vot, să se abțină de la unele bucate și băuturi, nici să-și tundă părul, (Numerii VI; 2—6) iar în cazul nerespectării votului atrăgea pedeapsa lui Dumnezeu, pentru că nazireul era închinat Domnului, rânduiala așezată de Dumnezeu, care trebuia respectată cu strictețe (Amos II, 11).

Părinții vechilor evrei închinau pe noii născuți lui Iahve, cum e cazul lui Samson (Judecători XIII, 5), lui Samuel, închinat „pentru toate zilele vieții lui“ (I Regi, 28) ca și al Sfântului Ioan Botezătorul, ce a înțeles în pustie, hrânindu-se cu „acride și cu miere sălbatecă“ (Matei III, 4; Marcu I, 6) iar vin și derivatele lui, n-a gustat nicicând. Acest act de închinare este cu siguranță o prefigurare a votului monahal.

Ilie Tesviteanul care se rupe de lume, constituie prefigurarea clasică a monahului creștin.

Famenii care se dedicau slujirii lui Iahve, puteau să trăiască la templu și între zidurile lui (Isaia LVI; 3—7), așa cum și monahii trăiesc, slujesc și muncesc în jurul unei biserici.

Abținerea de la unele bucate alese și consistente din masa lui Nabuchodonosor II, regele Babilonului (598—587 î.e.n.), a lui Daniel și a celor trei tineri numiți: Anania, Misail și Azarie, preferând bucate din zarzavaturi, a făcut ca ei să fie priviți ca modele pentru viața de renunțare și post a monahilor (Daniel I, 8 și 15).

Dreptul Simeon și proorocița Ana (Luca II, 25 și 36), care apar „neștiuți și dispar necunoscuți“, și căți nu vor fi fost ca ei, despre care nu se știe nimic, fiindcă au dispărut ca niște dăre de lumină, apărute pe albastrul întunecat al istoriei, ca apoi să dispară fără de nume și fără urmă“⁵.

Sacrificiul atâtor dreptți ai Vechiului Testament, despre care Sfântul Apostol Pavel spune: „... de toate lipsiți, prigoniți și chinuți... au răstăcit prin pustiri, prin munți, prin peșteri și prin crăpăturile pământului...“ (Evrei XI, 34—40), este prefigurarea sacrificiului de sine al monahului. Ceea ce au trăit dreptții Vechiului Testament, „în chip instictiv și nelămurit, pentru dreptii Noului Testament a devenit înțeles, fiind ajutați de exemplul marilor înaintași și de puterea înfierii harice“⁶.

Este bine cunoscută practica schimbării numelui celui care primește tunderea într-un monah. La Isaia aflăm scris: „Iar celor ce slujesc Mie, li se va pune nume nou“ (LXV, 15) cum și alte exemple practice din Vechiul Testament pot fi explicate în sensul, că cel tuns în monahism își schimbă felul de viață de până atunci, fapt ce se răsfrânge și asupra numelui, ca exersând o viață nouă, să poarte și un nume nou.

Astfel din porunca lui Dumnezeu, Avram „s-a numit Avraam“, iar soția acestuia Sarai s-a numit „Sarra“ (Facerea XVII, 5 și 15), iar Iacov fiul lui Isaac, când s-a luptat până în zori cu Cineva, Acela i-a spus că: „Israel te vei numi“ (Facerea XXXII, 24 și 28).

Cele de mai sus îndreptătesc întrucâtva practica schimbării numelui celor ce depun voturile monahale, luând în considerare că ceva extraordinar a intervenit și în viața celor de mai sus amintiți, care au dus la schimbarea numelui.

Din puținele temeiuri menționate până aici se poate susține că rădăcinile voturilor monahale își trag seva și din Vechiul Testament, deși au fost umbre trecătoare. Aceste umbre s-au conturat pe deplin, odată cu venirea în lume a lui Iisus Hristos, cu trup luat din fecioarele sânge al Pururei Fecioarei Maria (Isaia VII, 14 și Luca I, 31).

Acum „umbra legii a trecut și Harul a venit“⁷ iar „din plînatatea Lui noi toți am luat Har peste Har“ (Ioan I, 16).

Numeroasele exemple din cursul istoriei Vechiului și Noului Testament sunt jertfe curate, arse pe altarul dragostei pentru Dumnezeu, fără de care la nimic nu folosește această trudă (I. Corinteni XIII, 1—3).

Iisus Hristos a spus: „Eu sunt vița, voi sunteți mlădițele“ (Ioan XV, 5), de unde rezultă că existența dreptilor este mărturia puterii de sfințenie sau roadele sfințeniei Lui. Că toți dreptii din acest butuc al viei au înmugurit de-a lungul veacurilor și din care butuc, va vlăstări noi mlădițe de sfințenie, care să rodească mii și milioane de sfinți, al căror capăt se pierde departe în negura ultimelor veacuri.

Ierodiaoan Ciobăcă Teofilact

1 Arhimandritul Efreim Enăchescu, „Privire generală asupra monahismului creștin“, partea I-a, Râmnicul Vâlcea, 1933, pag. 18.

2 Ierom. Nicodim Sachelarie, „Asceza creștină“, Craiova, 1942, p. 11.

3 Ieromonah Nicodim Sachelarie, op. cit., pag. 23.

4 Idem, pag. 24.

5 Ieromonah Nicodim Sachelarie, op. cit., pag. 29 și 23.

6 Idem, pag. 30.

7 Dogmatica glasului II, din Octoih.

Creatorul romanului românesc modern: LIVIU REBREANU (1885 - 1944)

— 50 DE ANI DE LA MOARTE —

La 1 septembrie anul acesta se împlineste jumătate de veac de la trecerea în viașnicie a lui Liviu Rebreanu, cel dintâi dintre marii noștri prozatori din toate timpurile.

Până la Unirea din 1918, romanul românesc n-avea condiții prielnice de dezvoltare. Boierimea din acea vreme ducea o viață incremențită în formele vechi și închisă ermetic față de celelalte clase sociale. O burghezie românească, în adevăratul înțeles al cuvântului, aproape nu exista. Mai rămânea o clasă socială cu viață proprie: țărâna.

Lipsea, deci, pretutindeni complicația fenomenelor sociale, complexitatea problemelor de la ordinea zilei, concurența intereselor, întredărirea năzuințelor de clasă, cu un cuvânt lipseau marile frământări sociale, care sunt esențiale și indispensabile condiții pentru crea-

rea romanului social. Mai lipsea și n-măruș cititorilor care să poată răspândi bănește munca îndelungată a unui romancier.

După Unire, condițiile pentru crearea unui roman social s-au schimbat. Tărâna românească, participanta la viața de Stat prin împroprietărirea și votul universal, intră zgomotos pe arena politică. Noua democrație începe să pătrundă și să se impună cu forța în viața de Stat. Această primire socială nu se poate produce decât cu sacrificarea privilegiilor vechilor elemente deținatoare de putere, care au început să reacționeze. Așa s-a ajuns la o serie de momente sociale, generatoare de discuții, conflicte, agitații. În felul acesta romanul intră în elementul său.

Unirea aduce și alte avanta-

je: disceție și sporierea contingentului din care se pot recruta viitorii scriitori și cititori. Cartea românească devine rentabilă prin ea însăși. Plus de aceasta chiar războiul însuși, cu gigantica lui zguduire de energii naționale, poate deveni izvor de inspirație pentru roman.

Un reprezentant de seamă al românilor ardeleni de după Unire a fost Liviu Rebreanu. Solicitat de conflictele vitale ale existenței, excelent creator de tipuri, stăpân pe arta compoziției, s-a remarcat însă ca romancier polyvalent. Din documentar și satirico-social cum era romanul lui N. Fiimon, din psihologic și subiectiv la Vlahuță, din idilic la D. Zamfirescu, din eroic și liric la M. Saoveanu, romanul românesc de după Unire a început să

(Continuare în pag. a 8-a)

Prot. Ieremia B. Ghita

MIHAI EMINESCU ȘI CIPRIAN PORUMBESCU

Răsăriți pe cerul literaturii și muzicii românești la cumpăna veacului trecut, M. Eminescu și C. Porumbescu ocupă locul primilor aștri în constelația artei românești. În vecinătatea lor strălucesc minunatele fațade de la Voroneț, Moldovița și Sucevița, adevărate ecrame vii, și răsună în preajmă cântecele rapsozilor populari, de unde și-au luat zborul poeziile și cântecele lor, ce se împletesc cu farmeul neistovit al graiului *Mioriței* și se armonizează cu splendoarea coloritului din pânzele lui N. Grigorescu, așa încât, întregul cer românesc, cu toți luceferii lui, se sprijină parcă pe *Coloana fără sfârșit* a lui C. Brâncuși.

Și M. Eminescu și C. Porumbescu au trăit în același mediu din nordul Moldovei, unde și-au petrecut copilăria și unde li s-a sedimentat în suflet comoara nesecată a tezaurului popular. Amândoi s-au format ca artiști în climatul intelectual al Vienei și s-au stins din viață în floarea vârstei, în plină putere creatoare.

Amândoi au pus la temelie creației lor artistice patrimoniul popular, pe care l-au considerat materialul cel mai rezistent pentru opera de artă. Unul din cântecele populare, îndrăgite de C. Porumbescu era următorul:

*Frunză verde de piper,
Câte stele sunt pe cer,
Toate până-n ziua pier.*

*Nu mai luna și o stea
Știe de patima mea*

Îl întâlnim într-o variantă în colecția eminesciană de literatură populară, dovadă a circulației motivului în Țara de Sus a Moldovei:

*Câte stele sunt pe ceri
Pân'la ziua toate pier,
Nu mai luna și o stea*

Așteaptă durerea mea.

Din operele amândurora respiră aceeași dragoste de patrie și popor, izvor inepuizabil de inspirație.

Un moment impresionant al cunoștințelor lor l-a constituit *Serbarea de la Putna* (1871), unde M. Eminescu a avut partea leului, în pregătirea congresului studentesc, iar C. Porumbescu a cântat fina ul horiei desfășurată la Putna, după care s-a îndreptat către țară și, îmbrățișându-l, i-a spus: „*Tată, am cântat Daciei întregii!*“

Din această atmosferă entuziasată a *Serbării de la Putna* s-a inspirat compozitorul în *Imnul lui Ștefan cel Mare* și altele, pentru care va fi numit „*cântăreț al neamului*“. *Imnul Unirii*, creat de el, imn al *Societății studențești „România Jună“* din Viena, devenit mai apoi *Pe-al nostru steag*, a înfuzat pe intelctualii și masele populare românești, aflate sub dominație și împilare străină, mobilându-i la lupta pentru libertate și unitate națională.

Și M. Eminescu și C. Porumbescu au surprins în poeziile și cântecele

lor scântele social-politice ale momentului Putnei, pe care le-au trăit cu intensitate, căci în creațiile lor trecutul răsună în ecouri, ca un îndemn pentru prezent și viitor. Nu scrisese poetul: „*La trecutu-ți mare, mare viitor!*“? Toate erau omagii de recunoștință față de trecutul glorios și înlemn pentru viitor. Arta era astfel una din căile spre victorie.

În timpul redactoratului de la *Curierul de Iași* (1877), M. Eminescu a publicat *Un apel către studenții români*, semnat de C. Golembiowski (= C. Porumbescu), președinte, Const. Morariu, secretar — *Societatea „Arborea“*, dovadă că poetul urmărea cu interes activitatea acestei societăți, precum și două articole în *Timpu* (București) despre procesul „*Arboresei*“.

Printre manuscrisele rămase de la C. Porumbescu se găsește ciorna de început a compoziției *Inger de pază* după poezia lui M. Eminescu al cărei autograf e localizat și datat de compozitor: „Stupca, 1881“, cu indicația „*Convorbiri literare*, an. VI (1873)“, la care Iralice Porumbescu — tatăl — era abonat. Se elucidează astfel raporturile spirituale dintre ei.

Operele amândurora, prin popularitatea lor, au pătruns adânc în inima poporului nostru, iar prin specificul lor național, îndeplinesc condițiile universalității.

Grațian Jucan

Poetul Alecu Mateevici n-a fost omorât

Problema morții poetului preot Alecu Mateevici este controversată. Unii susțin că a murit în spitalul central din Chișinău de tifos exantematic sau abdominal, iar alții susțin că a fost împușcat.

Telegraful Român de la Sibiu, publică în numărul 25—26 din 1 iulie 1994 următoarea:

— Ovidiu Vuia (din Giessen Germania) reia în *Literatura și Artă din Chișinău* (nr. 17, 21 aprilie 1994, p. 3) o problemă încă nelucidată: „Cine l-a ucis pe poetul Alecu Mateevici?“ Iorga spune că a murit de tifos exantematic, contractat pe front. Vuia, pornind de la unele informații găsite la Pamfil Seicaru (La Roumanie dans a grande guerre, ed Mihard, p. 391), la Ion Nistor (Zece ani de la moartea lui Gheorghe Tofan, în „*Junimea literară*“, Cernăuți XIX, 1930, nr. 5—9, pag. 261) și a. constată mai întâi că Mateevici a murit la Chișinău și că, având tifos pe front, n-ar fi fost transportat, iar apoi îl găsește menționat printre cei asinați de bandele bolșevice în 1917, alături de Simion Murafa și Andrei Holoroega. Pamfil Seicaru spune în cartea citată: „au fost asinați“. E drept că nu în același timp. Murafa și Holoroega au fost asinați într-o vie, unde se ascuseră împreună cu Mateevici, dar acesta a fost asinat „plus tard“, mai târziu, cam peste o lună și ceva, între 17 iunie 1917, când Mateevici a citit „*Limba noastră*“ la Chișinău, la o întâlnire a învățătorilor, și 13 august 1917, când a

murit, tot la Chișinău.

Și informațiile lui Pamfil Seicaru, și ale lui Ion Nistor, contemporani cu evenimentele, sunt prețioase. Nu este exclus să fie așa cum spun ei. Totul s-a petrecut în vremuri tulburi. Iorga își va fi luat informația din ceea ce va fi auzit de la așii, pe când se afla încă la Iași, în refugiu.

Ipoteza merită a fi reținută, dar mai trebuie cercetată!

Care-i adevărul?

Această ipoteză a fost susținută și de Petre V. Haneș.

Eu am întocmit lucrarea de licență, cu titlul „*Alexe Mateevici*“ în 1933—1934. Am publicat-o în revista „*Viața Basarabiei*“, am făcut extrase, alcătuiți volumul „*Alexe Mateevici*“ apărut în 1937.

Pentru întocmirea acestei lucrări am consultat familia Mateevici din Chișinău. De asemeni am consultat și manuscrisele rămase de la poet. Principalul consultat a fost profesorul și fostul inspector școlar al învățământului din Basarabia, Victor Mateevici. Locuiau în aceeași curte cu el. Mi-a pus la dispoziție documentele necesare pentru alcătuirea tezei de licență. Am ținut cu Victor Mateevici legături strânse toată viața. Întrucât apăruse lucrarea lui Petre V. Haneș, în care se arăta că Alecu Mateevici a murit de tifos exantematic, Victor Mateevici m-a chemat și mi-a făcut următoarea declarație: „*Fratele meu, Alecu Mateevici, n-a murit de tifos exantematic. Eu îi duceam zilnic mâncare la spitalul din Chișinău și*

diagnosticul era categoric TIFOS ABDOMINAL. Erau mulți bolnavi de tifos exantematic. Probabil că la registratura spitalului toți morții erau trecuți ca decedați de tifos exantematic.“

Eu am trecut acest diagnostic, în lucrarea mea din 1937 la pag. 16 r. 5 de sus.

În 1989 apare în *Elitura „Junimea“* din Iași lucrarea „*Scrieri de Alexe Mateevici cu o introducere, note, variante și bibliografie* de Ion Nuță. La pag. 12 r. 7 de sus scrie clar: „*Ultima dată a venit la Chișinău bolnav de tifos abdominal și nu exantematic*“.

La 50 de ani de la moartea poetului s-a făcut la biserica Sf. Spiridon din București un parastas de către familia Mateevici, la care au fost invitați toți basarabienii de seamă, în frunte cu Pan Halipa. Parastasul a fost organizat de prof. Victor Mateevici. Masa de pomnare s-a făcut în casa soției poetului vis-a-vis de Opera Română. Cu această ocazie, prof. Victor Mateevici m-a rugat insistent să particip la înmormântarea lui, fiindcă el nu mai are mult de trăit. În ianuarie 1967 am participat la slujba de înmormântare a profesorului Victor Mateevici. A fost înmormântat în cimitirul din Câmpulung Muscel.

Cu ocazia parastasului fratelui său el a repetat regretul că Petre V. Haneș n-a făcut rectificarea respectivă referitor la moartea poetului.

Preot Vasile Țepordei

Scara - simbol al suirii spre Dumnezeu O înmormântare la Aiud

(Urmare din pag. a 4-a)

virtuțile creștine se succedau una alteia într-o suire progresivă, până la treapta supremă și ultimă a desăvârșirii în lucrarea sa „*Scara dumnezeieștilor daruri*“. După el, suirea noastră spre piscul dumnezeirii este o suire pe scara virtuților, între care el enumera: rugăciunea curată, călătura inimii, sfânta lucrare, lacrimile inimii, pacea gândului, contemplarea tainelor, străucirea străină, iluminarea launtrică, desăvârșirea (în vol. IX al Filocaliei, Buc. 1930).

Un alt mare teolog al Răsăritului ortodox care și-a legat numele de simbol al suirii este Sf. Simeon Noul Teolog care îndemna pe creștinii să urce această scară respectând o anumită ordine ierarhică, pornind de la cele inferioare și urcând treptat spre cele de sus, prin despătimire și curățire launtrică, în acest sens el enumera: împăinținarea patimilor, deschiderea inimii spre Dumnezeu, îndeletnicirea cu rugăciunea, ținerea și respectarea fără abatere a credinței (în vol. VI al Filocaliei, Buc. 1977 — A cincea cuvăntare morala, p. 183—197).

Scara ca simbol al suirii omului spre piscul desăvârșirii dumnezeiești o întâlnim și în opera lui Nicolae Cabasila — „*Viața în Hristos*“, vădit influențat de predecesorii săi, însă amplificându-i semnificațiile, el văzând în „*desertarea de sine*“ (Filip. 2, 7) și pogorârea Fiului lui Dumnezeu la noi, prilej ca și noi să ne urcăm la Dumnezeu pe același drum, drum asemuit cu o scară a cărei ultimă treaptă pentru Hristos, este prima pentru noi.

Simbol al dorului după Dumnezeu, scara virtuților este întâlnită și în scrierile multora dintre teologii apuseni. În acest sens vom a-

(Continuare în pag. a 6-a)

Pr. N. Stoia

A V-a Consultare Internațională a Școlilor de Teologie Ortodoxă

În perioada 14—20 august 1994 a avut loc la Mănăstirea „Sfânta Treime” din insula Halki (Turcia) a V-a Consultare Internațională a Școlilor de Teologie Ortodoxă.

Desfășurată sub înaltul patronaj al Sanctității Sale, Bartholomeos I, Patriarhul Ecumenic, conferința a avut cadrul organizatoric asigurat de către „SYNDESMOS”, Asociația Mondială a Tineretului Ortodox.

Cei aproximativ 70 de teologi ortodocși, — ierarhi, preoți, profesori și studenți — reprezentând peste 30 de școli, din 15 țări, au luat în discuție o serie de teme de maxim interes și actualitate: Scopurile educației teologice ortodoxe astăzi, Educația teologică ortodoxă și viața parohială, Educația teologică și modernitatea, Educația teologică în Sfânta Scriptură și în istorie. Referențele prezentate de teologi cunoscuți ca: Arhiep. Kallistos de Diokleia, Arhiep. Maximos de Pittsburg, Pr. Thomas Hopko, Pr. Vladimir Vorobiev, Pr. K. M. George, prof. Marios Bezgos, prof. Dimitra Koukoura și alții, au fost urmate de discuții în plen și pe secțiuni, care s-au concentrat, între altele, asupra relației dintre educația teologică și viața duhovnicească, asupra selecției studenților și a programelor de studii, asupra dimensiunii liturgice a educației teologice. Un punct de deosebit interes l-au constituit discuțiile privind raportul dintre duhovnic și ucenic — element de bază în formarea teologică, pus în contrast cu diversele „mode” spirituale actuale ale atâtor „guru” — și —

de student — nu numai pentru cei pregătiți pentru intrarea în cler... De asemenea, dialogul și schimbul de idei cu psihologia, sociologia și celelalte discipline ce pot interesa educația teologică s-a propus a fi amplificate, ca și schimbul de experiență între Bisericile Ortodoxe, în particular între Școlile de teologie ortodoxă.

În ansamblu, a V-a Consultare a Școlilor de Teologie Ortodoxă s-a constituit ca un cadru și o destul de rară ocazie de afirmare a identității ortodoxe în contemporaneitate. *Pr. Vasile Grăjidian*

Valoarea morală a relațiilor interumane

Dumnezeu a creat pe om să trăiască în comuniune cu semenii săi și să aibe nevoie unii de alții. Viața de comuniune creează relații între oameni. Acestea, în general, se reduc la trei: de dușmănie (om contra om), de indiferență și izolare (om pe lângă om) și de ajutorare reciprocă (om pentru om). Prima și a doua fiind determinate de egoism, au caracter negativ, urmări nocive pentru viața creștinilor și sunt condamnate de legile moralei, iar a treia se practică din altruism total, are caracter pozitiv, cu urmări binefăcătoare și apreciată de morală.

Prin relația de dușmănie se traduce toată gama păcatelor capitale și strigătoare la cer. Ea reprezintă negarea calității de om, o ieșire din cadrul speciei umane și coborâre în viața animalică. Nu degeaba s-a spus: „Ne mâncăm unii pe alții ca reptilele și fiarele” (Maxim Mărturisitorul). Cei ce practică această relație au plăcerea satanică de a face pe semenii lor nefericiți, trec fără rușine peste regulile umanitare ale vieții, pe care o socotesc fără valoare. Așa se explică hoția, aten-tatele, agresiunea, omorul și alte fapte abominabile.

Relația de indiferență sau izolare exclude orice ajutorare reciprocă. Sf. Ioan Gură de Aur zice: „Trebuie să ne iubim unii pe alții ca reptilele și fiarele”. Indiferentul egoist se ocupă exclusiv de interesele sale și față de semenii săi este lipsit de milă, compasiune și iubire. Este relația care creează între oameni „ziduri de gheață fără uși, prăpăstii fără poduri”.

Relația de ajutorare, cu bază umană și creștină, este cea mai firească și necesară. Ieșirea din sine și deschiderea spre celălalt este proprie persoanei umane, omul definindu-se ca entitate numai prin raportarea la celălalt. Sf. Scriptură o recomandă: „Purtați grijă unii de alții” (Filipeni 2, 4) și „Toate să le faceți spre zidirea tuturor” (1 Corinteni 14, 26), iar un învățat francez adaugă: „Iisus a măsurat puterea credinței unui om după roadele faptelor de sacrificiu pe care le-a făcut” (L. Garriguet). Această relație are scop nobil și caracter creator. Creează condiții de apropiere, solidaritate și înfrățire universală; face din oameni vase comunicante unii pentru alții, cu aceleași gânduri și simțiri, formând o inimă și un suflet în mai multe trupuri. Este dovada supremă a vieții și trăirii creștine, iar împlinirea ei un imperativ categoric al lumii contemporane.

Prot. Ieremia B. Ghita

După victoria din august 1944, obiectivul strategic imediat al poporului și armatei române a fost eliberarea părții de nord-vest a țării de sub ocupația fascistă. Anularea urmărilor nefastului Dictat de la Viena din 30 august 1940, prin care pământul țării fusese sfăr-tecat, datorită politicii de forță a Germaniei hitleriste și Italiei fasciste, și refacerea integrității patriei reprezenta năzuința fierbinte, deideratul major al tuturor românilor. Iar în momentul când s-au creat condițiile necesare, armata, sprijinită plenar de populația românească, a angajat cu bărbăție și eroism lupta decisivă pentru alungarea ocupanților, pentru dezrobirea întregului teritoriu național.

Concomitent cu acțiunile desfășurate de armata română pentru nimicirea forțelor hitleriste de pe teritoriul țării, unitățile din Podișul Transilvaniei și de pe granița de vest și sud au luat măsuri de apărare pentru a interzice pătrunderea unor trupe fasciste din exterior și a păstra la nord de Carpații Meridionali și la vest de Carpații Occidentali un vast cap de pod strategic, cu scopul de a asigura afluența unităților române în Transilvania și Banat, în vederea trecerii la ofensivă.

Operația de acoperire din centrul Transilvaniei și de la frontiera de vest a țării a fost organizată începând din noaptea de 23/24 august 1944. Inițial, apărarea graniței vremelnice din Podișul Transilvaniei și a celei din Banat a fost realizată de Armata 1. La începutul lunii septembrie, în dispozitivul de acoperire a fost introdusă și Armata 4, careia i s-a dat fașia de apărare de la Intorsura Buzăului până la Gilău. Pe restul frontierei între Gilău și Dunăre, a rămas Armata 1.

În fața celor două armate române, dușmanul reușise, până la 4 septembrie 1944 să concentreze 15 divizii, dintre care 9 ungare și 6 germane, cărora li se mai adăugau numeroase unități și formațiuni. Comandamentul hitlerist intenționa să treacă la ofensivă, cu scopul de a nimici trupele române din Podișul Transilvaniei și de la vest de Munții Apuseni și a-și muta apărarea pe Carpații Meridionali, pen-

Luptele pentru eliberarea părții de nord-vest a țării de sub ocupația fascistă, în toamna anului 1944

trăitoare și conducătoare, în timp ce mireanul, credinciosul de rând din Biserica ascultătoare. Credincioșii, care, din diferite motive, și-au depășit condiția lor în cadrul Bisericii și și-au asumat prerogative ce nu li se cuveneau, neavând harul Preoției, au contribuit la înmulțirea sectelor. Ei nu sunt preoți, așa cum pretind, fiindcă nu au continuat harică, nu sunt trimiși, nu sunt reprezentanți Mântuitorului în lume.

2. Al doilea sens al expresiei este unul peiorativ, denaturat, ironic. El are la bază spiritul critic, d'notdeauna, al românului, care a știut să biciuiască moravurile negative din societate. Preotul, ca om, și-a trădat uneori demnitatea sa. Ispitele sale sunt mult mai mari și mai sofisticate decât pentru omul de rând. Cel ce reușește să se ridice mai presus de ispite și de patimi omenești se măntuiește pe sine și este un adevărat far călăuzitor pentru cei din jur, demn de respect pentru oameni, iubit de Dumnezeu. Cel ce cade victimă păcatului, trage după sine pe mulți asemenea lui Lucifer, fiind, totodată, disprețuit de oameni și de Dumnezeu. Cu toate acestea, chiar preotul decăzut din punct de vedere moral

este purtător al harului preoției, pe care nu i-l poate lua nimeni, până la moarte, chiar dacă el ar fi de-pus, administrativ, din demnitatea de preot. Responsabilitatea lui înaintea lui Dumnezeu este mult mai mare decât a omului de rând. Răspunde pentru faptele sale, dar răspunde și pentru toți cei ce, luându-l exemplu, l-au urmat în cele rele. Picturile din bisericile și mănăstirile noastre, din icoane, în care este reprezentat iadul, ne arată că în acel loc sunt repartizați și slujitorii bisericești. Expresia citată, în acest caz, devine un avertisment înțelept dat de omul din popor semenilor săi. Să nu urmezi exemplul moral al preotului, fiindcă vei da cu oștean-gard, ci să iei aminte la cuvântul Evangheliei, al rugăciunilor și cântărilor, pe care el, așa păcătos cum este, le rostește în cadrul slujbelor, pe care le oficiază. Să încerci, pe cât îți e posibil, să te vezi pe tine însuși, râul din tine, să te străduiești, cu toate puterile tale să-ți duci crucea ta pe Golgota mântuirii tale și să lași lui Dumnezeu dreptul de a pedepsi după dreptatea Sa pe cel ce și-a trălat misiunea de preot.

TEOLOGIA UNEI EXPRESII ROMÂNEȘTI

Să nu faci ce face popa, ci să faci ce zice popa!

O expresie des folosită în vorbirea curentă. În ultimele decenii, mai cu seamă, a fost promovată cu plăcere de atei și de către denigratorii bisericii. Încercând să distingem sensurile acestei expresii, ne-am oprit la două dintre ele, care ni s-au părut mai semnificative:

1. Primul înțeles al expresiei, — și credem că este cel originar —, este profund teologic. Preotul nu este un oarecare, un om de rând. El este purtătorul harului preoției transmis prin Sfinții Apostoli ucenicilor, episcopilor și, prin veacuri, preoților, de către însuși Mântuitorul Iisus Hristos. Prin punerea mâinilor ierarhului asupra celui ce primește Sfânta Taină a Hirotoniei, acesta primește harul și demnitatea preoției, devine ucenic și propoveditor al Evangheliei Mântuitorului. El primește misiunea încredințată de Domnul: „Mergând, învățați toate neamurile, botezându-le în numele Tatălui, al Fiului și al Sfântului Duh, învățându-le să păzească toate câte v-am poruncit vouă” (Matei, XXVIII, 19—21). El are dreptul și datoria să exercite cele trei laturi ale demnității preoției: de învățător, de sfințitor și de conducător al comunității reli-

gioase ce i se încredințează. Ca învățător, în virtutea studiilor teologice pe care le are, este în măsură să explice pe înțelesul tuturor Sfânta Scriptură și Sfânta Tradiție. El este purtătorul de cuvânt al Bisericii; ca sfințitor, el este singurul în măsură să officieze Sfintele Taine ale Bisericii (Botezul, Mirungerea, Spovedania, Împărtășania, Cununia și Maslul), cu excepția Tainei Hirotoniei, pe care nu o poate săvârși decât arhierul. Preotul are dreptul să officieze serviciul liturgic divin, al cărui centru este Sfânta Liturghie, ierurgiile și celelalte slujbe rânduite de Biserica și solicitate de către credincioși; în calitate de conducător, el este păstoriul credincioșilor din parohia sau comunitatea religioasă ce i-a fost încredințată de către organele ierarhice superioare, conducându-i la pășune duhovnicească, la mântuire. În virtutea acestor prerogative, expresia citată este pur teologică: „Să nu faci ce face popa, / Ci să faci ce zice popa!” Este un sfat înțelept dat credincioșilor, laicilor, de a-și respecta condiția lor și pe a preotului în cadrul comunității creștine, în cadrul Bisericii. Preotul face parte din Biserica învățătoare, sfin-

Recomandăm ca model pentru preoți și învățători monografia:

„GOLEȘTI, VATRA COPILĂRIEI”

Autorul Gheorghe Dușa și colaboratorii săi Zoe Dușa, C. Udrioiu, Dan Dușa (ilustrator copertei), au realizat o carte atrăgătoare pe spațiul tipografic de 58 pagini format A-4, apărută la editura Exas din Pitești, lucrarea monografică GOLEȘTI, VATRA COPILĂRIEI.

Din dragoste pentru satul natal, Gh. Dușa, om cult și ager la minte, spirit entuziast și meditativ, a cercetat mulți aniarhive și biblioteci colbuite de vremuri, a investigat personal în sat conecetății. Dintre titluri amintim: Omul față în față cu istoria (prefață semnată de fiul satului Octav Enigărescu, artist emerit, laureat al Premiului de Stat), Farmecul locului natal, Vatra Goleștilor, Cu zâmbetul copilăriei de mână, Mă cheamă iubirea... Din fereastra timpului, Eterna lumină, Ecuri (Clike care răscolesc). O floare și o lacrimă pentru mama, Cu glasul în prezent și înimă-n trecut... Mesaj pentru urmași, Și trenul oprește din nou la Golești... cât și ilustrația fotografică sunt convingătoare fapte istorice, culturale, fidele adevărului, vii și palpabile, mărturie ale bătrânilor, sufletului oamenilor, fac o excelentă monografie militantă pentru propășirea sătească și națională. Acestor valori li se mai adaugă poeziile intitulate Acasă, Satul meu Golești, Eternitate, semnate de Gh. Dușa, scoțând în evidență trecutul și prezentul acestei vetre de permanență românească amintindu-ne de familia Goleștilor, care a stăpânit acest sat, că aici a fost înființată de către marele cărturar și patriot Dinicu Goleșcu prima școală cu predarea în limba română, că aici s-au născut oamenii progresiști ai vremii — N. Bălescu, I. Heliade Rădulescu, cei patru frați Golești (Ștefan, Nicolae, Radu și Alexandru), împreună cu vărul lor Alexandru Arăpă, pregătind izbucnirea revoluției democratice de la 1848. Aici s-a retras Tudor Vladimirescu după intrarea trupelor turcești în București, și tot aici a fost prins și predat a-

TEOLOGIA UNEI EXPRESII ROMÂNEȘTI

Să nu faci ce face popa, ci să faci ce zice popa!

este purtător al harului preoției, pe care nu i-l poate lua nimeni, până la moarte, chiar dacă el ar fi de-pus, administrativ, din demnitatea de preot. Responsabilitatea lui înaintea lui Dumnezeu este mult mai mare decât a omului de rând. Răspunde pentru faptele sale, dar răspunde și pentru toți cei ce, luându-l exemplu, l-au urmat în cele rele. Picturile din bisericile și mănăstirile noastre, din icoane, în care este reprezentat iadul, ne arată că în acel loc sunt repartizați și slujitorii bisericești. Expresia citată, în acest caz, devine un avertisment înțelept dat de omul din popor semenilor săi. Să nu urmezi exemplul moral al preotului, fiindcă vei da cu oștean-gard, ci să iei aminte la cuvântul Evangheliei, al rugăciunilor și cântărilor, pe care el, așa păcătos cum este, le rostește în cadrul slujbelor, pe care le oficiază. Să încerci, pe cât îți e posibil, să te vezi pe tine însuși, râul din tine, să te străduiești, cu toate puterile tale să-ți duci crucea ta pe Golgota mântuirii tale și să lași lui Dumnezeu dreptul de a pedepsi după dreptatea Sa pe cel ce și-a trălat misiunea de preot.

Pr. Al. Stănculescu-Bârda

La începutul lunii septembrie, în dispozitivul de acoperire a fost introdusă și Armata 4, careia i s-a dat fașia de apărare de la Intorsura Buzăului până la Gilău. Pe restul frontierei între Gilău și Dunăre, a rămas Armata 1.

În fața celor două armate române, dușmanul reușise, până la 4 septembrie 1944 să concentreze 15 divizii, dintre care 9 ungare și 6 germane, cărora li se mai adăugau numeroase unități și formațiuni. Comandamentul hitlerist intenționa să treacă la ofensivă, cu scopul de a nimici trupele române din Podișul Transilvaniei și de la vest de Munții Apuseni și a-și muta apărarea pe Carpații Meridionali, pen-

este purtător al harului preoției, pe care nu i-l poate lua nimeni, până la moarte, chiar dacă el ar fi de-pus, administrativ, din demnitatea de preot. Responsabilitatea lui înaintea lui Dumnezeu este mult mai mare decât a omului de rând. Răspunde pentru faptele sale, dar răspunde și pentru toți cei ce, luându-l exemplu, l-au urmat în cele rele. Picturile din bisericile și mănăstirile noastre, din icoane, în care este reprezentat iadul, ne arată că în acel loc sunt repartizați și slujitorii bisericești. Expresia citată, în acest caz, devine un avertisment înțelept dat de omul din popor semenilor săi. Să nu urmezi exemplul moral al preotului, fiindcă vei da cu oștean-gard, ci să iei aminte la cuvântul Evangheliei, al rugăciunilor și cântărilor, pe care el, așa păcătos cum este, le rostește în cadrul slujbelor, pe care le oficiază. Să încerci, pe cât îți e posibil, să te vezi pe tine însuși, râul din tine, să te străduiești, cu toate puterile tale să-ți duci crucea ta pe Golgota mântuirii tale și să lași lui Dumnezeu dreptul de a pedepsi după dreptatea Sa pe cel ce și-a trălat misiunea de preot.

TEOLOGIA UNEI EXPRESII ROMÂNEȘTI

Să nu faci ce face popa, ci să faci ce zice popa!

este purtător al harului preoției, pe care nu i-l poate lua nimeni, până la moarte, chiar dacă el ar fi de-pus, administrativ, din demnitatea de preot. Responsabilitatea lui înaintea lui Dumnezeu este mult mai mare decât a omului de rând. Răspunde pentru faptele sale, dar răspunde și pentru toți cei ce, luându-l exemplu, l-au urmat în cele rele. Picturile din bisericile și mănăstirile noastre, din icoane, în care este reprezentat iadul, ne arată că în acel loc sunt repartizați și slujitorii bisericești. Expresia citată, în acest caz, devine un avertisment înțelept dat de omul din popor semenilor săi. Să nu urmezi exemplul moral al preotului, fiindcă vei da cu oștean-gard, ci să iei aminte la cuvântul Evangheliei, al rugăciunilor și cântărilor, pe care el, așa păcătos cum este, le rostește în cadrul slujbelor, pe care le oficiază. Să încerci, pe cât îți e posibil, să te vezi pe tine însuși, râul din tine, să te străduiești, cu toate puterile tale să-ți duci crucea ta pe Golgota mântuirii tale și să lași lui Dumnezeu dreptul de a pedepsi după dreptatea Sa pe cel ce și-a trălat misiunea de preot.

Pr. Al. Stănculescu-Bârda

Scara - simbol al surii spre Dumnezeu

(Urmare din pag. a 5-a)

minti doar un singur exemplu, Guig de Chartres în lucrarea sa „Scara Paradisului” în care el recomandă celor ce se ostensec cu cele ale spiritului o metodă cu ajutorul căreia să-și îngrijescă sufletul, sau după propria sa expresie — „exerciții spirituale”, prezentate sub forma unei scări, care are un capăt rezemat în pământ, iar celălalt atingând cerul, și care avea patru trepte: citirea atentă a Sfintei Scripturi, strădania de a înțelege tainele dumnezeiești, îndreptarea minții spre Dumnezeu și gustarea bucuriilor veșnice. Aceste patru trepte își au temeiul în însuși cuvântul Mântuitorului „Cereți și veți primi, bateți și se va deschide” (Matei 7, 7), în care cereți se referă la ce trebuie citit; a primi — ceea ce trebuie meditat; bateți — ceea ce trebuie cerut prin rugăciune, și deschide — ceea ce trebuie contemplat. (în Studii teol. nr. 6/1952).

Scara cu simbolistica ei n-a fost doar un apanaj al teologilor, ci o întâlnim destul de des și în operele multora dintre scriitorii timpului. Diego Murillo, pictorul oficial al curții regale spaniole, cu serioase preocupări religioase, a scris o „Scara a vieții spirituale”, devenită mai apoi un adevărat manual de spiritualitate creștină. O întâlnim și în opera scriitorului englez de sorgințe creștină, John Milton care în a sa celebră lucrare „Paradisul pierdut” vorbește despre o scară aflată la intrarea cerului, în fața căreia este oprit diavolul și care încearcă după căderea sa, să se înalțe iarăși la Dumnezeu. O găsim și în opera

predicatorului scoțian John Bunyan „Cartea peregrinului rătăcitor” care spune textual „Drumul spre cer e așa de purpuriu de parcă te-ai sui în sus pe o scară; drumul spre iad, însă, e așa de parcă ai fugi de pe un munte la vale. Mie îmi plăcea mai bine să mă sui pe scara la viață, decât să alunec de pe munte la moarte”.

Dintre scriitorii români care s-au folosit de simbolul scării îl vom aminti aici doar pe Vasile Voiculescu, care în ale sale „Utime sonete ale lui Shakespeare în traducere...” a recurs de mai multe ori la această simbolistică, în care el vede „expresia transcendentului care coboară și a ascensiunii umane spre desăvârșire” (în Vol. Toiagul minunilor, Buc., 1991, p. 7).

Nu putem încheia aceste puține exemplificări fără să amintim că însuși postul Sf. Paști, perioada cea mai sobră din întreg cursul anului bisericesc, răstimp în care suntem chemați la o mai adâncă rugăciune, la prefacere interioară, la iertarea semenilor și la săvârșirea faptelor caritabile, este conceput sub forma unei scări spirituale, pe care suntem îndemnați să o urcăm fiecare dintre noi, și în care fiecare duminică se constituie ca o treaptă a ei, astfel: duminica întâia este duminica dreptei credințe, a doua, a nădejzii neștrămutate în Dumnezeu, a treia, a lepădării de sine și a urmării Domnului, a patra, a rugăciunii neîntrerupte, a cincea, a adevăratei pocăințe, a șasea, a smereniei, totul culminând cu explozia de lumină spirituală și renașterea noastră prin împărtășirea din Invierea Fiului lui Dumnezeu.

limba română. Formarea unui teatru național; — Stăruirea spre ieșirea din regimul fanariot, prin reforme înțelepte sau reinnoirea primeor instituțiilor ale țării. În naosul bisericii se găsește o frumoasă lucrare de artă bisericească „Tâmpla sau Iconostasul Mare”, sculptat cu măiestrie în lemn de tei, cu o bogată iconografie pictată cu foite de aur în stil bizantin. Această lucrare este opera meșterilor români mănăstirii ai daltei și ai penelului. Pe zidurile interioare ale bisericii, astăzi sunt puține picturi, intrucât în urma incendiului din 1821 provocat de eterștii care l-au arestat pe Tudor Vladimirescu, acestea au fost în mare parte distruse. Se mai văd pe grinzile bisericii urmele de fum. În ceea ce privește cărțile bisericești cele mai vechi sunt din 1742. Scrise cu slovă chirilică, aceste cărți au diferite însemnări pe margine, care se referă la vremuri, la oameni și la faptele acestora de-a lungul timpului. „Cuib al atâtor patrioși” numea Nicolae Iorga satul Golești. Între fotografiile fiilor de onoare ai satului Golești publicate pe coperta ce încheie cartea le vedem pe cele a lui Constantin Diaconu, preot în localitatea Giolănești — Teleorman, Ștefan Popescu, profesor inspector în Ministerul Învățământului, învățătorilor Zoica Hanganu și Vasile Gorgoi, al lui Octav Enigărescu, artist emerit, laureat al Premiului de Stat. Pentru harul autorului Gh. Dușa, bun mănăitor al condeului, armonia limbii literare, adeziunea fiilor satului față de pământul natal recomandăm lucrarea „Golești, vatra copilăriei” preoților care realizează monografiile, fiind-le un ghid practic, tuturor intelectualilor, fiind o carte atrăgătoare pentru toți cititorii cu dragoste pentru satul natal.

Ion Coțoi

În perspectiva Episcopiei Militare

„Vom avea preoți în armată?” se întreba presa acum mai bine de doi ani. Poporul știe că depășirea dramaticelor tensiuni din istoria noastră a avut ca suport jertfa pentru țară, neam și Biserică. Slujitorii sfintelor altare au fost alături de oastea română când, cucerind Plevna, a definit soarta războiului prin care ne-am cucerit independența de stat. Preoți de frunte s-au aflat printre tranșeele ostașilor români care, prin victoriile de la Mărășești, Mărăști, Otuz din 1917, au schimbat soarta primului război mondial în favoarea noastră, deschizând calea spre întregirea României. A căpătat aureolă de legendă preotul Al. Mateevici care ne-a dăruit genialul imn dedicat limbii române, scriindu-și versurile prin tranșeele din Moldova, unde avea să-și afle sfârșitul vieții pământești. Aceste fapte au constituit temelii în baza cărora, Sf. Sinod împreună cu Ministerul de Război al timpului au alcătuit un proiect de lege menit a integra definitiv preoții în armată, proiect votat de corpurile legiuitoare și sancționat, la 18 aprilie 1921 prin Decret Regal, emis de Regele Ferdinand, întregitorul de țară... Așa s-a înființat Episcopia Armatei cu sediul la Alba Iulia unde bătea inima României întregite. În preajma și în timpul celui de al doilea război mondial, Episcopia Armatei și, pe altarul ei, cultul eroilor căpătaseră o asemenea aureolă încât și copiii preșcolari ardeau de dorința devenirii lor ca ostași de nădejde ai țării. După război, tocmai acest entuziasm național și amploarea sa au fost motivele pentru care comunismul, abea înscăunat, a desființat clerul militar, transformând ostașul român în simpatizant de tun. Personal, am avut fericita împrejurare a fi hirotonit slujitor în cadrul clerului militar ca sfințic și presupus urmaș al veneratului și mult regretatului episcop Dr. Partenie Ciopron. A fost o personalitate ce și-a păstrat verticalitatea chiar și atunci când umilirile, alternate cu ofertele tentante ale autorităților comuniste prosovietice îi dădeau de înțeles că ar putea fi lichidat dacă nu le face jocul. Și nu l-a făcut. Ca previzionar lăuminat, fostul episcop al armatei, Dr. Partenie Ciopron, a întrevăzut că Armata României va fi detronată de pe poziția ei de onoare în structura Statului și va deveni izvorul brațelor de muncă, cele mai ieftine, pentru strănsul recolte, pentru săparea de canale și tunele, va deveni școala de spălare a creierului tineretului, odată cu umilirea și bolșevizarea acestuia. Așa după decembrie 1989, trezirea la realitatea epocii a generat și preocuparea „vom avea preoți în armată?”. Când? De ce atât de târziu? Căci educarea tineretului, în spiritul românității tradiționale nu mai poate fi amânată. Mă aflu în posesia unui document care confirmă, fără dubii, preocuparea majoră a vârfurilor armatei pentru reînființarea Episcopiei Armatei. Aceasta ar aduce un plus de culoare, de atractivitate și aspirație, o nouă infuzie aderentă la tradițiile glorioase și la perspectivele de viitor de care trebuie să ne învrednicim. Din păcate, avem să asistăm, cu puțin timp în urmă, la o hidoasă campanie de desavuare a onoarei și demnității unor perspective legitime. O mineriadă, de data aceasta fără mineri căci bătele, lanțurile, ghioagele erau acum „un val de abjecții deversat peste gradele generalului” care reprezenta, pe drept, o autoritate. O mineriadă adidoma, ca scop, celei din septembrie 1991, îndreptată împotriva unui om de seamă rang pentru a-l disloca din fruntea armatei, mineriadă fără mineri, dar la fel de dezagustătoare și rușinoasă pentru obrazul țării. Nu m-aș fi referit la acest caz dacă el nu ar fi reamintit uitarea peste ceea ce a fost și ar trebui să fie Episcopia Armatei, cu clerul ei militar. Și astfel revine în prim plan aprecierea majoră a Laicatului Ortodox și anume, „Conferința (Laicatului, n.n.) la act cu mare îngrijorare și profundă nemulțumire de temporizarea deliberată a introducerii educației religioase în armată”. Iar presa a reluat tema „dificultăților serviciului divin în armata română”. „Introducerea serviciului divin în armată — comenta presa — întâmpină greutăți nu din vina armatei ci, paradoxal, din vina Patriarhiei Române „căci” armata a început, încă din 1991, să pregătească documentele necesare, un proiect de lege regulamentară”, însă „Patriarhia amână pentru că nu sunt preoți disponibili, iar armata caută să angajeze o parte din foștii preoți militari”. Unde este adevărul, nu am calitate să definesc eu. Firește, nu se poate concepe alcătuirea unui fond de cadre care să șomeze în așteptare până la împlinirea numărului total necesar să acopere toate nevoile armatei dintr-o dată. Personal nutresc convingerea că motivul temporizării nu se află atât la Patriarhie pe cât la Serviciul Român de Intocmirea schemei, care va avea nevoie de avizul cuiva. Dacă problema Episcopiei Armatei s-ar fi aflat în mâna forurilor militare, aceasta era rezolvată de mult. Nici astăzi nu s-a reînstituit în plenum său sărbătoarea Zilei Eroilor. Se schitează doar momente festive, nu atât pentru cultura eroilor și educația noilor generații, ci pentru afișarea unor persoane care au nevoie de alegători încetoși în cunoașterea istoriei, moralei și demnității naționale. În același scop propagandistic este concepută sărbătoarea națională „1 Decembrie”. Avem monumente și cimitire care străjuesc spre veșnicie osemintele celor jertfiți pentru patrie, neam și Biserică. Dar... 1. — La Flămânzi, Jud. Botoșani, localnicul au ridicat un monument în memoria eroilor din primul război mondial. Pe secol se afla o pajură cu crucea în cioc, după legendele noastre străbune. Monumentul, așezat în fața școlii mari, insufla patosul jertfei triumfătoare tuturor copiilor școlii și tuturor trecătorilor care adesea ședeau la fântâna din preajmă pentru a se răcori. S-au găsit trădătorii ateismului bolșevic care au smuls cu brutalitate crucea rupând și o parte

Luptele pentru eliberarea părții de nord-vest a țării...

(Urmare din pag. a 6-a)

Corpului de munte, comandat de generalul de divizie Ion Dumitrache, au continuat ofensiva, atingând Mureșul spre sfârșitul lunii septembrie și eliberând orașul Târgu Mureș.

În același timp, Armata 7 de gardă sovietică a debarșat în Transilvania dinspre est. În cadrul ei au acționat și unitățile române din Divizia 103 munte, Detașamentul blindat și Regimentul 7 artilerie grea.

În timpul retragerii de pe teritoriul nostru, trupele germane și maghiare au comis nenumărate atrocități și fărâdeleghi. La Jimbolia, hitleriștii au arestat și împușcat mai mulți locuitori, în 15 comune din județul Timiș Torontal au fost asasinat prin spânzurare, împușcare sau ardere 80 de persoane. În comuna Pescu au fost incendiate 64 de gospodării țărănești. În comuna Giroc, hitleriștii au împușcat în ceață 13 soldați români căzuți în captivitate, în comuna Cornești, județul Târnava Mică, horthyștii au mutilat și ucis în mod înfiorător mai mulți prizonieri, tăindu-le nasul, urechile și scoțându-le ochii, iar în Moisei — Maramureș au fost împușcați mortal 29 de patrioți.

La 6 octombrie 1944, armatele sovietice și române din componența Frontului 2 ucrainean au început Operația Debrețin, menită să ducă la lichidarea forțelor inamice din partea de nord-vest a României, nordul Iugoslaviei și estul Ungariei.

În cadrul acestei operații, acționând la vest de Munții Apuseni, alături de trupele sovietice, divizia română: 3 munte, comandată de generalul Leonard Mocușchi și-a adus contribuția la eliberarea orașului Oradea, în ziua de 12 octombrie 1944, iar Corpul de cavalerie român, la cea a orașului Salonta.

În Podișul Transilvaniei, Armata 4 română, comandată de generalul de corp de armată Gheorghe Avramescu, încadrată în gruparea de la dreapta Frontului 2 ucrainean, în ziua de 9 octombrie a pornit ofensiva, care este cunoscută în istorie sub denumirea de **Bătălia Clujului**. Noua ofensivă cuprinde luptele desfășurate de trupele Armatei 4 și cele sovietice între Mureș — Arieș și frontiera de vest a țării.

După ce au rupt apărarea inamică la nord de Mureș și Arieș în zona lor de acțiune, marile unități ale Armatei 4 continuă ofensiva spre nord-vest. Unități din diviziile 9 și 21 infanterie pătrund în Cojocna. „La intrarea noastră în Cojocna — conforma comandantul Diviziei 9 infanterie — populația satului a ieșit într-un număr impresionant în întâmpinarea trupelor române eliberatoare. Cu flori, pâine și cu sare, după datina străbună, ne-au întâmpinat. Uralele de bun venit nu mai conțineau...”

Continuând ofensiva, unitățile române au înfrânt rezistențele vrăjmașe și, în seara zilei de 10 octombrie, au ajuns, cu stânga, pe malul de sud-est al Someșului Mic, iar cu centrul și dreapta la comunicația de rodică Reghin — Cluj.

La 11 octombrie a fost eliberat Clujul, principalul centru economic, politic și administrativ al Transilvaniei.

din capul legendarei pajure, desfigurând un simbol sfânt al istoriei noastre.

2. — „La Slobozia a dispărut Monumentul Eroilor din 1916”, semnalează presa. Și nu e vorba de o neglijență. Este un act premeditat al agresiunii comuniste în intenția ei de a ne desrădăcina din istoria noastră milenară.

3. — La Scheia — Strunga din Jud. Iași se afla un cimitir cu osemintele eroilor din al doilea război mondial. Cimitirul a fost rădădit, profanat, coplesit de bălării, tot la indicațiile nomenclaturii comuniste.

4. — Cimitirul eroilor din primul război mondial, aflat la Bacău, a fost transformat în izlaz, să pască oile și vacile, spre satisfacția cântăreților care au făcut din țara aceasta „biroul de lucru al președintelui” RSR. Savantei analfabete i-au înălțat ode planetare, „planeta te cunoaște și vrea să îți arate recunoștința față de marile-ți apote; naște instituții, academiile străine, prestigioase foruri, te-aleg în rândul lor...” etc.

5. — La 9 iunie 1994, de Ziua Eroilor, a fost sfințit cimitirul Letcani-Iași, din inițiativa Ligii Române a Veteranilor de Război și cu ajutorul Primăriei din Iași. Organizat inițial ca o bijuterie menită să exprime climatul feeric într-o odihnă veșnică a eroilor căzuți în luptele pentru readucerea Basarabiei și Bucovinei de Nord la corpul patriei, de unde fuseseră sfâșiate de monstrul roșu, cimitirul avea circa 2000 de cruce svelte, gătoare despre numele celor pe care îi străjuiau spre eternitate, majoritatea din Regimentul 4 Argeș. Aceleași unelte orbe ale bolșevismului româno-sovietic au profanat și distrus cimitirul; au sfărâmat crucele, au deshumat osemintele cu tractoare și buldozere împrăștiindu-le alandala, au lăsat bălăriile să înnece tot ce era sfânt, au adus oile și vacile c.a.p.-urilor să pască, masacrând o pagină eroică a istoriei naționale. Așa în vara aceasta, după un efort istovitor, prin care cimitirul a fost parțial renovat, a fost sfințit de un sobor de preoți, de față fiind prefectul de Iași, primarul Iașului, Comandantul Garnizoanei, locuitorii cei cuprindeași cu privirea, veterani de război și, ceea ce este cel mai important, la toți li s-a oferit o masă de pomenire așa cum am văzut noi în copilaria noastră când se ofereau asemenea mese, de Ziua Eroilor, pe înașul satului strălucind de verdeată, când gospodinele se supărau dacă nu serveau câte ceva de la fiecare. Acest celebru cimitir de eroi, purtând de acum numele de „Mareșalul Ion Antonescu”, mai necesită minimum 30 milioane de lei pentru a fi readus la forma pe care o merită. S-a instituit un concurs pentru ridicarea unui obelis. Dacă se reinstituia la timp Episcopia Armatei, aceasta ar fi ridicat și o splendidă capelă spre pomenirea eroilor ce-și dorm aici în liniște somnul de vece. Oare cine și când va ridica un obelis în memoria generalilor, ofițerilor, ostașilor, în memoria politicienilor de mare faimă în ochii lumii, în memoria tuturor celor răpuși de pistoalele comuniștilor, în memoria celor torturați și uciși în închisori și lagăre comuniste? Oare sublima conlucrare dintre Sf. Sinod și Ministerul de Război de acum trei sferturi de veac nu ar putea fi o sursă de inspirație, măcar de ochii lumii, pentru renunțarea la ceea ce a fost politica de cadre a R.S.R.? Mă simt obligat, mă simt îndreptățit să trag un semn de alarmă asupra momei „magia neagră”, o altă „stafie ce băntuie prin Europa” întunecând mințile cele mai tinere, mai candidă, mai predispușe tentațiilor teribiliste, capcane întinse de congregații sectante, „inocente” la prima vedere dar diabolic de insinuante, insolente, agresive contravenind intereselor naționale. Aceste secte, dezagregent național, statal și religios, îi droghiază pe tinerii mei, dezadegest înformalațional pentru a-i ademini spre sinucidere — vezi secta „copiii domnului” — spre numeroase alte monstruoziții ascunse cu intenția mârțurisită, cu cinism, a fi operă de „evangelizare”. În acest timp, poporul nostru este ținut cu premeditare într-o somnolență informațională dezintelectualizată instaurată încă de acum o jumătate de secol, păstrată și azi tocmai de cei care au instaurat-o. Să dau un exemplu care se află la îndemâna tuturor, dar care este treptat cu o dezolantă incapacitate de a-i descifra sensurile adânci, de mare reverberație. La încheierea campionatului mondial de fotbal din S.U.A. — 1994, celebrul jucător francez, Michel Platini, care în acest caz și-a desvăluit forța vizionară specifică omului de cultură occidentală vorbind despre meciul pierdut de români în fața suedezilor, „la ruletă” (11 m) a afirmat că tinerilor fotbaliști români „le lipsește puterea psihică de a fi cei mai buni din lume”. O asemenea „observație de fișă medicală, rostită de o minte limpede și exemplar dotată, înglobează întregul nostru tineret în frunte cu cei ce doresc să-și părasească țara tocmai pentru a-și regăsi „puterea psihică” specifică tineretului român de altădată. Lată o temă de studiu, de mare amploare, pentru specialiștii zonelor interdisciplinare. De un asemenea studiu ducă lipsă tineretul nostru, nu de mișcările restauratoare cripto-comuniste ale cântăreților cultului analfabetei intronată de aceștia ca zeiță planetară.

Există urgențe istorice, eroico-morale, există monumente, capele, cimitire, ritualuri obicești, datini care, sub umbrela Episcopiei Militare ar putea fi readuse în fața generațiilor spre fercirea acestui neam. Speranța noastră, ultima noastră speranță rămâne aceea că conducerea militară este creierul oștirii române iar Episcopia Armatei este sufletul acesteia. Așa că amintindu-vă toate acestea, „naș dori să ajung dușmanul vostru spunându-vă adevărul” (Gal. 4.16). Și totuși, imi usurez sufletul la gândul că „de naș fi venit și nu le-aș fi vorbit, păcat nu ar avea!” (Ioan 15, 12).

Preotul Pavel Zuzu

Amintiri despre episcopul Nicolae Popoviciu al Oradei

Pe episcopul Nicolae Popoviciu al Oradei (1936—1950) l-am cunoscut în primăvara anului 1936. Scaunul episcopesc de la Oradea devenise vacant prin trecerea la cele veșnice a episcopului ctitor al Episcopiei Oradei Roman Ciorogariu. Într-o conferință ținută în sala mare a Primăriei, tânărul profesor de teologie de la Sibiu, Nicolae Popoviciu, a rostit conferința **Despre mila creștină**. O expunere riguros științifică, vădind un om de înaltă cultură generală și de specialitate. În sala plină până la refuz se șoptea: „Acest tânăr va fi viitorul episcop al Oradei”. Eram elev de liceu și pe atunci nu știam că însuși episcopul Ciorogariu îl ceruse mitropolitului Nicolae de la Sibiu ca urmaș în scaun, după ce pierduse pe ucenicul și fiul său duhovnicesc Andrei Magieru, ajuns episcop al Aradului.

Prin păienjeniișul amintirilor revăd festivitățile înscăunării lui. Ele au fost mărețe. N-a fost suflut de român în Oradea care să nu se bucure și să lege mari speranțe de alegerea tânărului profesor de la Sibiu, prea tânăr — se spunea —; avea doar 33 de ani. Trecuse o teză de licență la Cernăuți și apoi un doctorat cu o temă despre **Epicleza euharistică**, lucrare unică în teologia creștină, neîntrecută și necombătută, după câte știm, până azi. Așa pasiunea științei teologice, dar nu-i lipsea nici preocuparea realizării gospodărești, la Oradea și la Beiuș. Era stăpânit de un puternic spirit misionar, care l-a făcut să-și cerceteze credincioșii sat de sat, în puținii ani cât a păstorit.

În toamna anului 1936, am avut prilejul de a-i cunoaște mai deaproape gândurile și planurile de viitor. La 6 decembrie, cu prilejul hramului internatului fundației Nicolae Jiga, marele mecenat al Bihorului, episcopul Nicolae a participat la obișnuita serbare a patronului internatului. Am fost rânduit atunci să susțin o conferință despre **Nicolae Jiga și rolul lui în viața poporului român din Bihor**. Se pare că i-a plăcut expunerea unui tânăr elev de liceu, căci, după serbare, m-a chemat la sine și, într-o lungă plimbare prin curtea reședinței, mi-a cerut să mă pregătesc pentru teologie, căci Biserica are nevoie de cadre bune. Grija pentru pregătirea de cadre o avea de la mitropolitul Nicolae Bălan.

L-am ascultat pe episcopul Nicolae Popoviciu în duminici și sărbători și l-am urmărit cu dragoste în tot ce făcea și plănuia. Marea lui dorință a fost aceea de a ridica o catedrală în centrul orașului. S-au adunat sume importante (devalorizate prin inflație) și, dacă evenimentele tragice care au urmat după 1940 nu l-ar fi împiedicat, am fi putut avea de atunci o catedrală măreață, așa cum se spunea pe atunci, „catedrala soarelui” — aluzie la vechea biserică catedrală „cu lună”.

Ne-a despărțit refugiul din toamna anului 1940, dar nu ne-am uitat, chiar după îndepărtarea lui din scaun și surghiunul de la mănăstirea Cheia, am păstrat legătura cu dânsul prin scris, ceea ce am aflat că-i făcea mare bucurie. Din această corespondență, distrusă în anii smeririi mele (care a urmat, mai târziu), redau în întregime scrișoarea de felicitare cu care m-a cinstit de ziua onomastică:

„19 aprilie 1953. Iubite Părinte Lițiu. Ne mai despart doar câteva zile de prânziunea Sfântului marelui mucenic Gheorghe purtătorul de biruință — patronul vieții Păcii Cuceririi Tale. Îmi fac o plăcută datorie de conștiință față de P.C. Ta — singurul dintr-o eparhie întregă, care ți-ai adus aminte de mine, în zilele smeririi și însingurării mele, trimițându-mi la marile praznice și la Sf. Nicolae urările tradiționale — și îți trimit, din prilejul prânziunii onomastice, cele mai cordiale doriri de sănătate, de bucurie, de mulțumire și de bună sporire în toate cele plăcute lui Dumnezeu și oamenilor care-i slujesc Lui.

Bunul Dumnezeu să-ți binecuvinteze gândurile și faptele vieții, spre a le putea închina pe toate, cu devotament neclintit, preamării Lui în lume și gloriei Bisericii străbune, care s-a făcut nouă mântuire din neam în neam.

Pe aici nimic deosebit. Am avut o iarnă teribilă, vreme de cinci luni încheiate. Cu sănătatea o duc cum pot. Mulțumesc lui Dumnezeu, care nu uită pe nimeni și poartă grija tuturor, că sunt în viață. Cu iubire și binecuvântare, Nicolae”.

Stropesc cu lacrimi și acum, după peste patru decenii, aceste rânduri scăpate ca prin minune. Ele mă onorează și mă mângăie în necazurile mele.

Sfântul Sinod, rânduinnd pentru fiecare episcop pensionar o între-gire a pensiei modeste, din fondurile eparhiilor, am cerut, cu binecuvântarea episcopului de vie memorie Andrei Magieru, părintele meu sufletesc, ca întregirea de pensie a episcopului Nicolae să fie plătită de Episcopia Aradului. Mă bucur și azi că, din poziția de vicar administrativ la Arad, m-am îngrijit cu dragoste și recunoștință să-i parvină întregirea de pensie la timp, împreună cu alte ajutoare. Am aflat că această atenție din partea Episcopiei Aradului i-a făcut mare bucurie.

Pe lângă scrisori și ajutoare, m-a preocupat gândul de a merge la mănăstirea Cheia, să-l mai văd o dată în viață, mai ales că știam că de subredă îi era sănătatea. În iulie 1953 (pe timpul cunoscutului Festival), mă aflam la Brașov, la niște preoți prieteni. Am făcut atunci, împreună cu aceștia, o excursie peste muntele Bratocea și, în faptele serii, am poposit la mănăstirea Cheia. I-am făcut semn să nu mă recunoască și m-a înțeles, dar m-au recunoscut cei ce-l supraviețuiau și urmărilor le-am cunoscut mai târziu, când am avut și eu parte de ani de smerenie. Am stat o noapte întreagă de vorbă în taină, în modesta chilie. Am admirat splândida vastă bibliotecă, cu cărțile legate frumoase în piele, adăpostite într-o cameră. Mi-a arătat manuscrisul autograf al ultimei sale lucrări de teologie dogmatică, despre **dogma imaculatei concepții**. Nu știu nici azi unde se află acest manuscris; știu însă că această lucrare, ca și teza de doctorat, **Epicleza euharistică**, sunt perle de mare preț și unice în teologia ortodoxă. M-a trimis să vizitez și mănăstirea de maioci vecină, Suzana, călătorind incognito (mi se părea mie atunci), în civil, spre a justifica rostul unei călătorii turistice, pe la mănăstiri.

Nu voi uita niciodată clipele dureroase ale despărțirii. Plângeam amândoi, și ne-am îmbrățișat, având presimțire că nu ne vom mai vedea în această viață. Și așa a și fost. A mai supraviețuit, în condițiile grele de la Cheia, câțiva ani, până când, ros de boală și de umilințele la care a fost supus, și-a dat obștescul sfârșit. Și-a încheiat viața ca un adevărat martir și mărturisitor neînficat al dreptei credințe.

Faptul că azi rămășițele lui pământești odihnesc în pământul Bihorului, în catedrala episcopală din Oradea, mă mângăie și mă face să-l simt aproape.

În înțelept a spus odată că de sunt oameni pe care viața, cu împrejurările ei, i-a săltat, nu întotdeauna pe merit, pe treptele ierarhiei sociale; precum sunt destui oameni de înaltă valoare intelectuală și morală capabili să aducă mari servicii omenirii, dar pe care împrejurări vitrege i-au apăsate și i-au împiedicat să-și aducă contribuția deplină la binele obștesc.

Episcopul pe pie memorie și martir al ortodoxiei bihorene Nicolae Popoviciu a fost unul dintre aceștia din urmă. Fie pomenirea lui cu laudă și sufletul lui odihnească-se cu dreptii și cu sfinții.

Pr. prof. Dr. Gheorghe Lițiu

Hirotonirea într-o arhierie a Prea Cuviosului Ioan Selejan, nou ales episcop de Covasna și Harghita

Încă din anul 1993 având în vedere situația religioasă, culturală și socială a românilor din zona secuimii s-a propus înființarea unei Episcopii pentru zona Covasna—Harghita.

În ședința Adunării Eparhiale a Arhiepiscopiei Sibiuului, din 9 ianuarie, 1994, luându-se în discuție problema înființării unei Episcopii pentru zona Covasnei—Harghita, aceasta, Adunarea Eparhială, s-a declarat într-unul din acord cu inițiativa înființării unei Episcopii în această zonă a țării și a aprobat ca Jud. Covasna să fie cedat noii Eparhii.

Având în vedere acest lucru, ca și aprobarea Adunării Eparhiale a Bisericii de Alba Iulia de înființarea a acestei noi unități bisericești și acordul privind celarea județului Harghita ce va intra împreună cu județul Covasna în componența noii eparhii, Sf. Sinod al Bisericii Ortodoxe Române în ședința sa plenară din 22 și 23 martie a.c., a aprobat înființarea Episcopiei de Covasna și Harghita cu sediul în orașul Miercurea Ciuc.

În ziua de 12 iulie a.c., Colegiul Electoral Bisericesc, reunind la Palatul Patriarhal din București, a ales în scaunul noii eparhii de Covasna și Harghita pe P.C. Arhim. Ioan Selejan, superior al Așezămintelor Românești din Țara Sfântă.

Hirotonia într-o arhierie a noului ales a fost săvârșită la 20 iulie a.c. la Mănăstirea „Sf. Prooroc Ilie” din Toplița, ctitoria primului patriarh al României dr. Miron Cristea.

În ajun, a fost oficiată slujba Vecerniei cu litie, după care a avut loc slujba ipops fierii noului ales. Au slujit P. S. Ioan, episcopul Oradei, P. S. Andrei, episcopul Alba Iuliei și P. S. Vincențiu Ploieșteanul, episcop vicar patriarhal. Au fost de față I.P.S. Mitropolit Nestor al Olteniei și P.S. Emilian al Caransebeșului.

Slujba a continuat apoi cu Urenia, după care au fost tunși în monahism doi tineri viețuitori ai mănăstirii. A rostit cuvânt de învățătură P. S. Andrei al Alba Iuliei.

A doua zi dimineața a fost oficiată slujba acatistului Sf. Prooroc Ilie, după care soborul ierarhilor având în frunte pe I.P.S. Mitropolit Antonie al Ardealului s-a îndreptat spre noua biserică cu hramul „Izvorul Tămăduirii” construită în incinta mănăstirii în ultimii ani. A fost oficiată slujba de sfințire a acestei noi biserici, după care a urmat Sf. Liturghie arhierescă. Din sobor au făcut parte: I.P.S. Antonie, Mitropolitul Ardealului, I.P.S. Nestor, Mitropolitul Olteniei, P. S. Ioan, Episcopul Oradei, P. S. Calinic, Episcopul Argeșului, P. S. Emilian, episcopul Caransebeșului, P. S. Andrei, episcopul Alba Iuliei, P. S. Vincențiu Ploieșteanul, vicar-patriarhal.

După imnul „Sfinte Dumnezeule”, a avut loc hirotonia într-o arhierie a P.S. Ioan Selejan, după care I.P.S. Mitropolit Antonie i-a înmănat veșmintele și insignele arhierice. Sf. Liturghie arhierescă a continuat sub protia noului arhieru; la momentele potrivite, P. S.

Arhim. Dumitru Bălat

Sa săvârșind două hirotonii: monahul Ilie într-o ierodiacon, iar diaconul Filip Alexandru într-o preot.

După otpustul Sf. Liturghii I.P.S. Mitropolit Antonie a rostit un bogat cuvânt de învățătură legat de viața și activitatea Sf. Ilie Tesviteanul, prăznuit de Biserica în această zi, dând apoi sfaturi duhovnicești noului arhieru.

P.S. Vincențiu Ploieșteanul, vicar patriarhal, a dat citire mesajului trimis cu acest prilej de P.F. Patriarh Teoctist al României.

A luat cuvântul apoi P.S. Ioan Selejan, care într-o emoționantă cuvântare a arătat menirea unui arhieru ortodox român în această parte de țară și a asigurat pe toți de strădania sa de a apăra ortodoxia românească de pe aceste meleaguri, de a avea bune relații cu toți credincioșii din zonă, indiferent de confesiunea și naționalitatea lor.

A mulțumit înalților ierarhi care au luat parte la sfințirea sa într-o arhierie precum și bunilor credincioși români prezenți în număr atât de mare în curtea mănăstirii din Toplița.

La sfârșit I.P.S. Antonie, la recomandarea P.S. Andrei, a hirotesit într-un arhimandrit pe P.C. protos. Emilian viețuitor al mănăstirii.

La Sf. Liturghie au luat parte dl. Victor Opaski, consilier prezidențial, dl. Valer Dorneanu, ministru secretar de stat, dl. Gheorghe Vlăduțescu, ministrul secretar de stat la Secretariatul de Stat pentru Culte, prefectul jud. Covasna și Harghita, reprezentanți ai celorlalte culte, alte persoane oficiale.

A fost oficiată apoi o slujbă de pomenire la mormântul părinților patriarhului Miron Cristea, după care Consiliul Eparhial al noii Eparhii a oferit o agapă frățască, în cursul căreia au toastat: P. Arhim. Mihail Goia, starețul Mănăstirii Sf. Ilie—Toplița, Dl. Valer Dorneanu, dl. Adrian Cășuneanu, prefectul județului Covasna, dl. Dan Voșloban, prefectul jud. Harghita, P. S. Episcop Andrei, P. C. Prot. C-tin. Gane, Miercurea Ciuc, P. C. Prot. Gh. Răulea—Sf. Gheorghe, I.P.S. Mitropolit Antonie a făcut apoi o trecere în revistă a principalelor etape care au premers evenimentul de astăzi, concretizat în hirotonia noului întâistătător al acestei Eparhii, precum și situația actuală confesională din Transilvania.

A răspuns tuturor P. S. Ioan Selejan care a mulțumit încă o dată bunului Dumnezeu pentru ajutorul dat precum și tuturor celor ce s-au ostenit ca ziua aceasta să fie cu adevărat o zi de bucurie și speranță pentru poporul românesc din aceste ținuturi încercate de istorie și de suferință.

Dumnezeu să dăruiască P.S. Ioan al Covasnei și Harghitei păstorie rodnică, plină de împliniri spre slava Sfintei noastre Biserici strămoșești și a Țării.

Întru mulți și fericiti ani P. S. Părinte Ioan!

Arhim. Dumitru Bălat

Instalarea P. S. Casian Crăciun, ca episcop al Dunării de Jos

În ședința sa de lucru din 12 iulie a.c., Colegiul Electoral Bisericesc, întrunit la Palatul Patriarhal din București, a ales în scaunul episcopal al Dunării de Jos, rămas vacant prin trecerea la cele veșnice a arhiepiscopului, de piosă amintire, dr. Antim Nica, pe P. S. Casian Gălățeanul, arhieru vicar al Episcopiei Dunării de Jos.

Instalarea noului arhipăstor a avut loc duminică, 24 iulie 1994, în Catedrala Episcopală „Sf. Nicolae” din Galați împodobită sărbătorește. Sf. Liturghie arhierescă a fost oficiată de către Întâistătătorul Bisericii Ortodoxe Române, P. F. Părinte patriarh Teoctist al României, înconjurat de un impresionant sobor de arhierie, preoți și diaconi. Au făcut parte din sobor: I.P.S. Daniel, mitropolitul Moldovei și Bucovinei, I.P.S. Antonie, mitropolitul Ardealului, I.P.S. Lucian, arhiepiscopul Tomisului, I.P.S. Vasile, arhiepiscopul Târgoviștei, P. S. Petru, loctiitor al Mitropoliei Basarabiei, P. S. Gherasim episcopul Râmnicului, P. S. Calinic al Argeșului, P. S. Nifon episcopul Sloboziei și Călărășilor, P. S. Ioachim Vasiliuanul, arhieru vicar al Eparhiei Romanului și Hușilor.

La Sf. Liturghie și la festivitatea instalării au luat parte dl. Teodor Meleșcanu, ministru de externe al României, dl. Mișu Negrițoiu, consilier prezidențial, dl. Gavril Iosif Chiuzbaian, ministrul Justiției; oficialități civile și militare ale Județelor Galați și Brăila, alte persoane oficiale; După otpustul Sf. Liturghii, P.C. pr. Constantin Păruș, vicar administrativ patriarhal, a dat citire grametei patriarhale de numire a noului episcop în persoana P. S. Casian Crăciun. Cu ceremonialul îndătinat, P. F. Părinte patriarh Teoctist a înmănat cărbă episcopală noului episcop, precum și însemnele arhierice: engolpionul și crucea, după care a fost așezat în scaunul arhieresc. Luând cuvântul P.F. părinte Patriarh Teoctist a exprimat bucuria de a fi prezent împreună cu alți membri ai Sf. Sinod al Bisericii Ortodoxe Române la această festivitate și în mijlocul credincioșilor din această parte a țării încărcată de istorie. P. F. Sa a făcut apoi un scurt istoric al celor aproape două mii de ani de creștinism aici la gurile Dunării, unde dreapta credință s-a împletit armonios cu felul de a fi al neanului românesc, trecut prin atâtea și atâtea încercări. P. F. Sa a adus în amintire numele episcopilor care au păstorit în scaunul istoric al acestei Eparhii, începând cu episcopul Melchisedec Ștefănescu și până la arhiepiscopul Antim Nica. P. F. Sa a făcut cele mai bune urări noului episcop, îndrumându-l spre o colaborare fructuoasă și benefică cu preoții și credincioșii din această Eparhie. Dl. Mișu Negrițoiu, consilier prezidențial a dat citire decretului prezidențial de

recunoaștere a noului episcop al Dunării de Jos, după care dl. Teodor Meleșcanu, ministru de externe a dat citire mesajului trimis cu acest prilej de dl. Nicolae Văcăroiu, prim-ministru al Guvernului României.

P. S. Casian Crăciun, vădit mișcat de solemnitatea momentului, a mulțumit bunului Dumnezeu că l-a chemat astăzi la o slujire atât de înaltă în Biserica lui Hristos.

A enunțat apoi un adevărat program de viitor privind activitatea bisericească, culturală și filantropică din Eparhie asigurând pe toți, clerici și mireni, de străduința P. S. Sale de a întruchupa chipul adevăratului păstor de suflete, așa cum îl prezintă Sf. Evangheliul și epistolele Sf. Pavel.

A încheiat P. F. Teoctist, mulțumind celorlalți membri ai Sf. Sinod care au luat parte la această festivitate precum și reprezentanților autorităților civile și militare prezente.

În acordurile imnului patriarhal înalți ierarhi, împreună cu persoanele oficiale au ieșit apoi din Catedrală îndreptându-se spre reședința episcopală.

Pe esplanada Catedralei, P. F. Părinte Patriarh Teoctist și P. S. Casian s-au adresat unei imense mulțimi de credincioși prezentă la Sf. Liturghie. Consiliul Eparhial a oferit apoi o agapă în saloanele complexului „Cazino” din Galați. La agapă au toastat P. F. Părinte Patriarh Teoctist, I.P.S. Mitropolit Antonie al Ardealului, I.P.S. Mitropolit Daniel al Bucovinei, P. S. Nifon al Sloboziei, dl. Teodor Meleșcanu, ministru de externe, dl. consilier prezidențial Mișu Negrițoiu, dl. Iosif Chiuzbaian, ministru de Justiție, dl. Nicolae Bouran, prefectul județului Galați, alte persoane oficiale. Tutorul le-a răspuns P. S. Casian. După masă a fost organizată o croazieră pe Dunăre cu un vapor special, până în dreptul orașului Reni din Republica Ucraina, oraș care aparține în trecut de episcopia de Ismail al cărui prim ierarh a fost învâțatul episcop Melchisedec Ștefănescu. Astfel a fost înscrisă o nouă pagină în cartea de aur a Episcopiei Dunării de Jos prin instalarea celui de al 10-lea episcop al ei.

Rugăm pe bunul Dumnezeu să dăruiască noului episcop al Dunării de Jos înțelepciune, zile bune, cu pace și sănătate cu binecuvântate împliniri spre a conduce Biserica lui Hristos de pe aceste meleaguri ale Dunării de Jos și, pe credincioșii ei, „printre necazurile lumii și mângăierile lui Dumnezeu” cum spunea fr. Augustin (De civitate Dei 18, 51—2) spre limanurile fericirii din veacul de acum și cel ce va să vină.

Întru mulți și fericiti ani Prea Sfințite Părinte Casian!

Arhid. Visarion Bălat

ȘTIRI - INFORMAȚII

— Sâmbătă, 31 iulie a.c., I.P.S. Sa a făcut o vizită la mănăstirea de maici din Predeal.

— Duminică, 24 iulie a.c., I.P.S. Sa împreună cu P.F. Patriarh Teoctist și cu alți ierarhi, a săvârșit Sf. Liturghie în Catedrala episcopală „Sf. Nicolae” din Galați cu ocazia instalării P.S. Casian Gălățeanul ca episcop al Episcopiei Dunării de Jos.

La agapa frățască oferită de Consiliul Eparhial Galați, I.P.S. Sa a rostit un cuvânt ocazional.

— Luni, 25 iulie a.c., I.P.S. Sa a făcut o vizită la centrul eparhial Buzău.

— Joi, 28 iulie a.c., a prezidat lucrările Permanenței Consiliului Eparhial Sibiu.

— Sâmbătă, 30 iulie I.P.S. Sa a cercetat canonic mănăstirea Brâncoveanu, Sâmbăta de Sus și mănăstirea Predeal jud. Brașov.

— Duminică, 31 iulie, I.P.S. Sa a săvârșit Sf. Liturghie arhierescă în biserică-monument istoric „Sf. Nicolae” din Șcheii Brașovului.

La timpul potrivit tânărul teolog Radu Ursu a fost hirotonit întru diacon.

I.P.S. Sa a rostit un bogat cuvânt de învățătură creștinească pe marginea pericopei evanghelice a zilei, după care a instalat ca paroh II al acestei parohii pe P.C. pr. Ioan Herda, fost paroh în Predeal, pe care I.P.S. Sa l-a și hirotesit întru iconom.

În aceeași zi I.P.S. Sa a inaugurat „Muzeul Junilor” deschis în clădirile Bisericii „Sf. Nicolae” — Șchei.

— Marți, 2 august, I.P.S. Sa s-a întâlnit la București cu dl. Florin Georgescu, ministrul finanțelor și cu dl. Gheorghe Vlăduțescu, ministrul secretar de stat la Secretariatul de Stat pentru Culte, în legătură cu probleme privind nou-înființata Episcopie — Covasna-Harghita.

— Marți, 2 august 1994, conform dorinței testamentare a mitropolitului de piosă amintire Nicolae Colan, cu binecuvântarea I.P.S. Mitropolit Antonie, rămășițele pământești ale acestuia au fost dezhumate din cimitirul mare din Râșinari și reînhumate cu toată cinstea în Cripta pregătită special în necropola mitropolitană de la Mănăstirea Brâncoveanu, Sâmbăta de Sus.

— Sâmbătă, 6 august, I.P.S. Sa a săvârșit slujba de sfințire a noii biserici cu hramul „Sf. Gheorghe”, nou-construită în municipiul Făgăraș și Sf. Liturghie arhierescă.

În cadrul acesteia C. diacon Radu Ursu a fost hirotonit întru preot pe seama Parohiei Vlădeni, prot. Brașov, iar seminaristul Nicolae Cișmaș întru diacon.

I.P.S. Sa a rostit un cuvânt de învățătură legat de praznicul Schimbării la Față a Domnului după care a hirotesit întru iconom pe P.C. Pr. Ioan Ciocan, sub îndrumarea căruia într-un record de numai două luni a fost înălțată această biserică de lemn, adevărată bijuterie arhitectonică.

— Marți, 9 august, I.P.S. Sa a făcut o vizită canonică la Schitul Păltiniș.

Tot în aceeași zi, I.P.S. Sa s-a întâlnit cu d-nii Andrei Pleșu și Gabriel Liceanu.

— Miercuri, 10 august, I.P.S. Sa a primit la reședința mitropolită din Sibiu pe Dl. Gheorghe Gheorghiu, ambasadorul României la Vatican. Domnia sa a fost însoțit de dl. Octavian Ghibu.

— Joi, 11 august 1994, I.P.S. Sa a primit pe prof. univ. dr. Victor Grecu din Sibiu.

— Sâmbătă, 13 august, I.P.S. Sa a cercetat canonic mănăstirea Sâmbăta de Sus și Mănăstirea Predeal.

— Duminică, 14 august, I.P.S. Sa a săvârșit slujba de sfințire a monumentalei biserici cu hramul „Sf. Nicolae” din Brașov, a cărui pictură executată de Mișu Popp a fost recent restaurată. A fost oficiată apoi Sf. Liturghie arhierescă în cadrul căreia I.P.S. Sa a rostit un cuvânt de învățătură.

P. C. preoți parohi Nicolae Puchianu și Nicolae Băsa au fost hirotesiti întru iconomi-stavrofori, fiind acordate acte de apreciere și Consiliilor și Comitetelor Parohiale.

În aceeași zi, la orele amiezii, în localitatea Bran, I.P.S. Sa a săvârșit slujba de binecuvântare a bustului generalului Traian Moșoiu, rostind un cuvânt ocazional.

A urmat apoi un program artistic susținut de corul veteranilor

„Tiberiu Brediceanu”, din cadrul Cercului Militar Brașov. Au participat autorități civile și militare ale Jud. Brașov, o numeroasă asistență.

— Luni, 15 august, de praznicul „Adormirii Maicii Domnului”, I.P.S. Sa a săvârșit Sf. Liturghie arhierescă la Mănăstirea Sâmbăta de Sus, cu prilejul zilei hramului.

În cadrul Sf. Liturghii, la timpul potrivit, Ceucemnicul diacon Nicolae Cișmaș a fost hirotonit întru preot pe seama parohiei Geacăș, prot. Mediaș.

După cuvântul de învățătură rostit cu acest prilej, I.P.S. Sa a hirotesit întru duhovnic pe P.C. Pr. Radu Ursu și Nicolae Cișmaș, iar întru protosinghel pe P.C. Ierom. Lucian Coroi, secretar al Mănăstirii.

A fost oficiată apoi o panhidă la mormintele mitropolitilor Nicolae Bălan, Nicolae Colan și Nicolae Mladin din necropola mănăstirii, apoi la fântâna din curte slujba de sfințire a apei.

Marți, 16 august a.c., I.P.S. Sa a avut o întâlnire cu un grup de arhitecți în legătură cu noua construcție a viitoareii Academii de la Mănăstirea Sâmbăta.

— Miercuri, 17 august a.c., I.P.S. Sa a primit pe P. S. Andrei.

— Joi, 18 august, I.P.S. Sa a primit pe d-nii Iurie Roșca și Vlad Cubreacov, parlamentari din Republica Moldova.

— Vineri, 19 august, I.P.S. Sa a primit pe d-nul Leon Butnaru, scriitor din Republica Moldova.

— În aceeași zi, I.P.S. Sa a primit pe Excelența Sa dl. Jecif Desimir, ambasadorul Iugoslaviei la București.

— Duminică, 21 august, I.P.S. Sa a săvârșit slujba de sfințire a bisericii mănăstirii nou înființată de la Turnu Roșu, cu hramul „Adormirea Maicii Domnului”.

Sf. Liturghie arhierescă a fost oficiată pe un podium special, la ea participând credincioși în număr foarte mare, din zonele învecinate.

Pentru munca depusă la restaurarea acestui așezământ monahal, P.C. Pr. Paroh Mihai Vranceanu a fost hirotesit întru iconom.

A fost instalat și noul stareț al mănăstirii în persoana P.C. ierom. Petroniu Tănase.

Au fost acordate acte de apreciere Consiliului și Comitetului parohial, I.P.S. Sa a rostit un bogat cuvânt de învățătură.

— Joi, 25 august a.c., I.P.S. Sa a făcut o vizită canonică la Mănăstirea Brâncoveanu, Sâmbăta de Sus, jud. Brașov, unde s-a întâlnit cu un grup de oameni de cultură și artă din Republica Moldova aflați în vizită în țara noastră.

În aceeași zi I.P.S. Sa a primit la reședința mitropolitană din Sibiu pe preoții catolici Pr. Giuseppe Como, profesor la Seminarul Teologic din Milano și pe Pr. Sandro Della Fratte, profesor la Seminarul Teologic din Treviso-Italia, aflați în vizită la Sibiu.

Însoții de P.C. Arhid. Visarion Bălat, secretar eparhial, cei doi preoți romano-catolici au făcut o vizită la Mănăstirea Sâmbăta de Sus, iar vineri 26 august au vizitat obiective culturale, istorice și religioase din orașul Sibiu.

— Vineri, 26 august I.P.S. Sa a primit la reședința mitropolitană din Sibiu un grup de profesori și studenți de la Colegiul Universitar „Don Nicola Mazza” din Padova, condus de Pr. Giovanni Brusgan, profesor de ecumenism la Facultatea de Teologie din Padova.

— Sâmbătă, 27 august a avut loc la Blaj, instalarea P. S. Lucian Mureșan în scaunul de Arhiepiscop și Mitropolit al Bisericii Române Unite cu Roma (Greco-Catolică) din România.

Mitropolia Ardealului a fost reprezentată de P.C. Arhid. Ezechiel Oancea și P.C. Arhid. Visarion Bălat, secretar eparhial, care a transmis noului întronizat mesajul I.P.S. Mitropolit Antonie al Ardealului.

În aceeași zi, I.P.S. Sa, însoțit de secretarul eparhial Arhid. Visarion Bălat, a făcut o vizită la Mănăstirea Recea, jud. Mureș unde I.P.S. Sa s-a întâlnit cu P. S. Episcop Andrei al Alba Iuliei. I.P.S. Sa s-a întâlnit apoi în biserică mănăstirii cu viețuitoarele acesteia în frunte cu maica stareță Cristina și P. C. Ierom. Iovan, duhovnic mănăstirii adresându-se apoi cu un ales cuvânt de învățătură duhovnicească, tuturor celor prezenți în biserică la slujba privegheii.

— Duminică, 28 august, I.P.S. Antonie, la inițiativa Consiliului parohial, a Pr. paroh Ionel Șerban și a P. S. Episcop Andrei a săvâr-

LIVIU REBREANU...

(Urmare din pag. a 5-a)

devină obiectiv și realist, năzuind spre culmea maturității. El a devenit preocuparea principală a literaturii din vremea aceea și din cea următoare.

Cu primul său roman ION (1920), capodoperă a prozei românești, realizează un moment de răscruce în evoluția romanului românesc, prin capacitatea de obiectivare artistică. ION a însemnat o dată în istoria literaturii noastre. El se descrie viața românilor din Ardeal cu toate luminile și umbrele lui. Rebreanu cuprinde în această operă tipuri și aspecte din întreaga societate a Ardealului, țărani, orașeni, români și maghiari, dându-ne o gigantică frescă a acestei regiuni. Nu lipsesc nici preoții. Preotul Belciug este prezentat ca un naționalist intransigent și un zelos creștin. Prin biserică el păstrează conștiința românească. În zugrăvirea caracterelor, a grupurilor de oameni și a aspectelor sociale, Rebreanu apare ca un profund evocator de viață. ION poate fi considerat „epopea neamului românesc din Transilvania”.

Al doilea roman, PADUREA SPANZURAȚILOR, poate cea mai bună operă a lui, creează romanul crizei morale declanșate de absurditatea războiului. Este o emoționantă prezentare epică și cu disecări psihologice ale unor eroi de puternică individualitate. Apostol Bologa și Iloca sunt figuri reprezentative.

Al treilea roman de mari proporții este RASCOALA (2 vol.), care configurează romanul maselor răzvrătite; descrie fresca frământărilor sociale din 1907 în România veche. Autorul reușește să ne evoce atmosfera acelor vremuri tulburi și să ne zugrăvească mediul cu toate tipurile caracteristice. RASCOALA este corespondentul pentru România veche al romanului ION din Ardeal.

În aceste trei romane s-a afirmat

marele talent de romancier a lui Rebreanu. În ele autorul se arată admirabil evocator al goatelor și al exponenților ei, cu adevărat romancier al vieții țărănești. Aceste romane fac din opera lui Rebreanu un mare moment al romanului românesc ajuns la maturitate.

Alte romane sunt: ADAM ȘI EVA, cu care experimentează romanul metafizic (teoria metempsihotezei); CIULEANDRA, în care demonstrează un interesant caz patologic; JAR, romanul dragostei din toate timpurile; CRAIȘORUL (Horă), roman istoric; GORILA, ne-reușit, social politic și ultimul AMANDOU, narațiune polițistă.

Rebreanu însuși vorbește de „misterul eternității”. „Creând oameni vii scriitorul se apropie de acest mister. Când ai reușit să închiizi în cuvinte câteva clipe de viață adevărată, ai realizat o operă mai prețioasă decât toate frazele frumoase din lume”. Iar Rebreanu a surprins în așezate sale rostiri nu doar câteva clipe, ci viața însăși, în tonențiale și nesfârșita ei curgere.

Indiferent de numele lor, fiecare din romanele lui Rebreanu oferă o altă formulă narativă, conturând imaginea unitară a omului în împrejurări și incidente felurite.

Rebreanu este un scriitor național. Prin el grăiește parcă, masiv, sobru, impresionant Ardealul întreg, adresându-se sufletului românesc dintotdeauna. Să primim cu pietate acest mesaj și să-l cinstim cu vrednicie pe demiurgul care i-a dat glas.

Prilejul este nimerit cu ocazia acestui semicentenar al morții sale. Capodoperele sale literare, care stau la temeliile literaturii române, îl consacra — cu adevărat — creatorul romanului românesc modern. Inepuizabilă forță epică, strălucind în vârstă spații, capacitatea de inovare a structurilor narative de la o carte la alta îi asigură un loc privilegiat, doar al său, în panteonul literaturii românești.

Arhid. Visarion Bălat

ARTICOLELE ȘI CORESPONDENȚA se adresează REDACȚIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. Mitropoliei nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază. Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu

COMITETUL DE REDACȚIE: Dr. Antonie Plămădeală, Mitropolitul Ardealului — președinte; Pr. prof. Dr. Dumitru Abrudan — redactor responsabil; Pr. prof. Dr. Aurel Jivi — redactor adjunct; Pr. prof. Dr. Mircea Păcurariu.

ABONAMENTUL pe un an: 2000 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2. B.C.S.A. — Sibiu. Pentru cititorii de peste hotare costul unui abonament anual este de 25 dolari S.U.A. (cont nr. 47.21.016.680) sau echivalent în altă valută, B.C.S.A. Sucursala Sibiu.